

Imre Lajos
1888–1974

Imre Lajos 1921 és 1948 között volt a Kolozsvári Református Theologiai Fakultás gyakorlati tanszékének a tanára. Mindenekelőtt katekétikát és ekleziasztikát tanított; de a második gyakorlati tanszék létesítéséig és Gönczy Lajos meghívásáig a szakterület minden tárgyának előadása reá hárult. Ő tartotta ezenkívül a pedagógiai és egyházi előadásokat is. Noha sohasem törekedett arra, hogy eredményeket mutasson fel és sikerekben keresse az általa felvállalt munka célját és értelmét, sőt tudatosan küzdött az eredmény és a siker kísértései ellen, professzori szolgálata meghatározó volt a teológiai oktatás területén és a jövődöbéli lelkipásztorok nevelésében. Tanári szolgálatának a hatása mind a mai napig jól tükröződik azoknak a lelkésznevezetteknek a lelkületén, teológiai állásfoglalásán és szolgálati módján, akik professzorsága alatt voltak az Intézet hallgatói. Ezek a lelkipásztorok tudatosan is Imre Lajos tanítványainak vallják magukat. Így nemhiába vallotta és tanította, hogy a lelkési szolgálatban nem is a lelkek száma a fontos, hanem a szolgálatban felébresztett lélek.

A lelkipásztorok és teológusok mai generációi már kevésbé tudják érzékelni annak a megelevenítő fuvallatnak az újdonságát, amelynek egyik alázatos, igen áldott hírnöke és eszköze volt Imre Lajos is, s amely olyan nagy változást idézett elő erdélyi egyházunk teológiájában és szolgálatában. A fordulat századunk harmadik évtizedétől volt egyre inkább körvonalazódó. Ezt bizonyítja az is, hogy a teológiai hallgatók már az 1925-ös évektől csak úgy beszéltek Imre Lajosról, mint aki *az Ige teológusa*.¹ Akik azonban már nem lehettek közvetlen kapcsolatban vele és munkáit veszik kezükbe, azonnal három megdöbbentő felismerésre jutnak. Először arra, hogy mennyire magától értetődő számukra az Ige teológiája. Az az újreformátori teológia, amelyet egyáltalán nem szabad szégyellniük az újabb áramlatokkal szemben, s amelynek meghonosítása érdekében olyan kitartó fáradozásra volt szüksége Imre Lajosnak és kortársainak hét évtizeddel ezelőtt. Másodszor arra, hogy amit a gyülekezeti szolgálat terén ma olyan természetesnek tartunk és gondolkodás nélkül végzünk, azzal mind-mind vele egyértelműen cselekszünk. Harmadszor pedig, hogy mennyire aktuális² volt és mennyire aktuális ma is Imre Lajos tanítása. Aktualitása abban rejlik, hogy szilárdan áll az Ige fundamentumán és ezáltal krisztocentrikus, gyülekezet- és egyházcentrikus. Ebből következik tanításának és szolgálatának erősen közösségi jellege. Azért aktuális ma is, mert látásmódjában és szándékában Isten Igéjéhez igazodik. Túlmutat a jelen helyzeténél és örökérvényű célra irányít; tud reményt ébreszteni és munkára serkenteni. De nemcsak azáltal serkent a szolgálatra, hogy felelősségre tanít. Imre Lajos mindennemű szolgálata az engedelmeségnek olyan példája, amely hatásában is bizonyítja, hogy Isten felhasználja ezt a fajta hűséget.

Imre Lajos élete annyira gazdag, szolgálata pedig annyira sokrétű, hogy annak természet-szerűleg túl kellett nőnie a Teológiai Intézet kereteit. Mindenekelőtt azért, mert ez a *kistermetűségbe tömörödött nagyság*³ nem takarta el Isten világosságát és úgy tudott kicsiny és alázatos lenni, hogy Isten magasba helyezte és így nagy területet bevilágító gyertyává tette erdélyi házukban és anyaszentegyházunkban (Mt 5,14–15).⁴ Ezért is köszöntötték nyolcvanadik születésnapján úgy, mint aki „sok évtizeden át mint tartóba tett égő gyertya világított”.⁵

Tevékenysége azért is sokrétű, mert mindenben Istennek akart szolgálni és oda ment, ahova maga Isten küldte. Így munkáját sohasem egy adott szűkebb területhez vagy az emberlátta lehetőségekhez szabta, hanem Isten látásához és lehetőségeihez. Hitte, hogy Istennél minden lehetséges. Ezért volt személyes vallomása Jn 9,4 alapján: „*Nékiünk Annak dolgait kell cselekedniünk, aki elküldött engem – amíg nappal van.*”⁶ És sokoldalúvá is lett, amiképpen az Ige sodrásában álló teológus végeredményben nem is válhat soha egyoldalúvá.⁷

Nem kötötték az emberi keretek. Ez az Istennek engedelmeskedő élet mindig megtalálta a szolgálat legidősebb módjait. Új utakat tört, anélkül hogy ezáltal korlátokat szabott volna, vagy maga alkotta, léleknélküli és merevítő formákba kényszerítette volna a híveknek és az anyaszentegyháznak a tevékenységét.

Sokoldalúságának, sokrétű tevékenységének és képzettségének tükröi azok a munkák, tanulmányok, cikkek, könyv- és folyóirat-ismertetések, amelyek az 1920-as évektől mind nagyobb számban jelentek meg tollából. 1921-ig már mintegy húsz közleménye látott napvilágot. Nem volt az életnek és az egyháznak olyan rezdülése, amely iránt nem mutatott volna érzékenységet, s amelyre nem válaszolt volna kritikailag vagy elismerőleg – aszerint, hogy

¹Dávid Gyula: *Imre Lajos*. RSZ 1973. 442.

²Vö Péntek Árpád *Imre Lajos poimenikája* című cikkével. RSZ 1988. 542.

³Kozma Zsolt: *Változó idők – egységes életmű*. (Magda van der Ende: *Imre Lajos élete és teológiai munkássága*. 1990) ErdMúz 1993. 1–2. füz 113.

⁴Vö Imre Lajos *Só és világosság* (Mt 5,13–14) című igemagyarázatával. Az Út 1930. 145–148.

⁵*Dr. Imre Lajos köszöntése*. RSZ 1968. 322–323.

⁶Uo.

⁷Dávid Gyula: *Dr. Imre Lajos doktori kitiüntetése alkalmából*. RSZ 1972. 134.

az miként felelt meg az Ige követelményeinek. Ezt a publicisztikai tevékenységét térképezi fel a dolgozat végén közölt könyvészet, anélkül hogy a teljességet tudná nyújtani.⁸

Imre Lajost sokféleképpen jellemezték, anélkül hogy ezek a jellemzések ellentmondottak volna egymásnak vagy kizárták volna egymást. Ezek a jellemzések mind-mind személyiségének egy-egy oldalát csillogtatják meg.

Egyénisége meglegedettséget sugárzott, noha magával soha nem volt meglegedve. Tudta, hogy Isten előtt csak kicsi és alkalmatlan. De éppen ezáltal lehetett Isten kiemelkedő és alkalmas eszköze. Ha valamire alkalmatlannak érezte magát, nem vállalta azt a szolgálatot. 1915-ben lehetősége lett volna elfoglalni a Kolozsvári Theológiai Fakultás újszövetségi tanszékét. Minden szinten örömmel üdvözölték és támogatták volna ezt a lépést. Mégis visszautasította a neki tett ajánlatot, mert nem tartotta becsületes dolognak azt, hogy egy olyan katedrara lépjen, amelyre nézve nincsen alapos szakmai felkészültsége. Mindig kitért az őt illető nagybecsületek kinyilvánítása elől.

Igazán emberi volt, mert énjét háttérbe szorította. Akárcsak Tavasz Sándor, az Istennek való engedelmséget tartotta a legfontosabbnak és az *autonóm „én” teljes kiküszöbölésére törekedett.*⁹ Eredeti volt azáltal, hogy visszariadt minden eredetieskedéstől. Nem volt modern vagy divatos, gondolkodása viszont időszerű, sőt túlmutatott a korán.

Idegen volt számára a tettetés és a feltűnés, és valami egészen sajátos természetességgel járt el mindenben.¹⁰ Eleven észjárás, kiáradó evangéliumi, olykor csipős, szarkasztikus humor és olyan éles kritika jellemezte, amely még élességében is az építő és nevelő szeretet megnyilvánulása volt. Ugyanis igazi felebarátként és testvérként tudott mindenkit szeretni. A hétköznapi társalgásokban is a nála megszokott természetességgel nevelt, és a közömbös beszédtemákban is az evangéliumhoz igazodott. Kerülte az önigazság érvényesítését. Ezért alázatával és igazságszeretettel, mesterkéletlen és a Krisztus törvénye szerint való felebaráti viszonyulásban lett naggyá.

Az Istentől kapott ajándékait a szolgálatban gyümölcsöztette és mutatta fel anélkül, hogy ehhez címet vagy különösebb tekintélyt igényelt volna magának. Maga Vásárhelyi János püspök mondta róla, hogy ő az Erdélyi Egyházkerület *koronázatlan püspöke*. Ezzel pedig tanúságot tett arról, hogy volt adottsága a kormányzáshoz is.

„*Egyházunk misszionáriusának*” és olyan köztiszteletben álló előjárónak tekintették, akit mindenki szolgatársának érzett, s aki nélkül elképzelhetetlen egyházunknak immár nyolc évtizedes múltja visszatekintő missziói munkája. Szinte nincsen olyan gyülekezet, ahol ne ismernék a nevét. Valósággal szétszította magát a szolgálatban. A mindennek előtt álló engedelmes szolgálat a foglalatja Imre Lajos lelkipásztori, professzori, teológiai, missziói és egyéb tevékenységének. Ebben a szolgálatban ellenállt az anyagi javak kísértésének, és a szegénységig tudott áldozni.¹¹ A gyülekezet legelső teherhordozója volt.

Természetének rossz vonásai ellen tudatosan küzdött. Nem akart irigykedni. Saját bevalása szerint mindenekelőtt az ingerlékenységet és az önbizalom hiányát kellett legyűrnie magában. És érdekes, hogy az ingerlékeny Imre Lajost nem is ismerték kortársai. Puritán módon élt, és gyakorolta magát a békeséges túrésben.

A szolgálat érdekében szüntelenül tanult. Így kapta a *tanuló professzor* nevet. És kitartóan imádkozott, mert meg volt győződve afelől, hogy „*nem az a döntő, hogy Krisztusról beszél-*

⁸ Imre Lajos megjelent cikkeinek felsorolásánál főleg a könyvismertetések esetében van nagyvonalúság. Itt-ott csak az oldalszámot közöltem az ismertetett könyv szerzője és címe nélkül.

⁹ Tökés István: *Csillagok*. Vásárhelyi – Tavasz – Imre. RSZ 1978. 397.

¹⁰ Tökés István: *Emlékezés D. Dr. Imre Lajos ny. teol. prof. ravatala mellett*. RSZ 1974. 189–190.

¹¹ Uo.

jünk másoknak, hanem az, hogy Krisztusnak beszéljünk másokról"¹² Ez a szolgálat érdekében mindig szaporán lépkedő kis ember az Igével való naponkénti táplálkozásban és az imában jutott belső erőkhöz. Távol tudta tartani magát a végletektől és az evangéliumi bölcsesség szerint cselekedett.¹³

A munkában nem ismert fáradtságot. Ez nyugtatta meg, szinte ez pihentette, mert hitte, hogy ezzel a szolgálattal Isten előtti felelősségének tesz eleget. A teológiai munkáit pedig úgy alkotta, mint az ötvösmester, aki türelemmel kalapálja ki a mű legapróbb részleteit is, és végül remekbe szabott alkotások kerültek ki a keze alól.¹⁴

A hódmezővásárhelyi születésű Imre Lajos izig-vérig erdélyivé lett, és pedig úgy, hogy teljesen azonosulni tudott ennek a minden időben sajátos hagyománnyal és lelkeséggel rendelkező országrésznek gondoljaival, örömeivel és céljaival. Erdélyt vállalva, a kisebbségi sorsot is magáévá tette. A kisebbségre általában egyfajta borúlátás vagy az a bizonyos Reményik Sándor mondotta „ahogy lehet” életmód jellemző. Imre Lajos azonban úgy lett erdélyivé és magyar kisebbségivé, hogy nem a borúlátás vagy az „ahogy lehet” határozta meg cselekvését, hanem a felelősségből kinőtt kötelességtudó, céltudatos, fegyelmezett és bizakodó „*ahogy kell*” Ezért századunk legborúsabb erdélyi korszakaiban is úgy írt – és nagyon sokat írt –, úgy ténykedett a társadalmi élet minden területén, és úgy prédikált, mint aki mindig tudta, hogy a jó és pontos munkának önmagában is értéke van. A jó, a jó munka és példa önmagában is érték. A jót azért kell tenni, mert jó. A jó munka akkor is becses és akkor is érdemes elvégezni azt, amikor közvetlenül vagy belátható időn belül nem látszik meg a haszna. De azt is hitte, hogy a jó és pontos munkának gyümölcse lesz, bár ezt mások irányában sohasem hangsúlyozta követelmény gyanánt. Türeelmes volt az eredmény tekintetében, mert nem csupán az emberi lehetőségekben reménykedett. Bizott abban, hogy Isten lehetőségei korlátlanok. Munkája eredményének kikövetelése helyett annál többet tudott imádkozni azokért, akikért felelősséget vállalt.

Mintha Isten gondoskodott volna arról, hogy a legnehezebb időkben is igazi nagyságok határozzák meg Erdélyben egy nép és az egyház sorsát. Imre Lajos ezek közé a nagyságok közé tartozott. Volt e nagyságok között sziporkázó tudós, jó gazdasági érzékkel megáldott egyházépítő, ékes szavú és meggyőző igehirdető és prófétai lélek is. Azonban Imre Lajos nagysága – s milyen furcsa, hogy termete és szapora lépte miatt „a siető kisember”-nek nevezték – a szolgáló lélekben, a méhszorgalommal ténykedő egyházi munkás kitartásában rejlett.

Leginkább az ifjak között érezte jól magát. Őket – s így az iskolát – tekintette a maga igazi munkaterületének. Az ifjak könnyen befogadták természetességéért és eredeti humoráért. Magukénak vallották őt. De szerénysége, alázatossága és teljes megbízhatósága révén lett hitelessé ajkán a bibliai Ige és maga a keresztyén életforma is. És éppen ezek a vonások – krisztusi vonások – tették őt jó pedagógussá, vallásoktatóvá, az erdélyi egyházi élet megújulását szolgáló vezéralakká. Hatalmas tudása nem tette megközelíthetlenné vagy gögössé, hanem közvetlen és egyszerű maradt. Diákjai előtt nem is annyira a tanár, hanem a nagyobb barát tudott lenni, s a gyülekezeti tagok és a bajba jutottak mellett pedig a hűséges és megbízható testvér.

¹² Uo. 187, 188, 189.

¹³ RSZ 1959. 82.

¹⁴ *Imre Lajos köszöntése*. RSZ 1968. 324.

A családi örökség

Imre Lajos elődei a 18. századig visszavezethetően művelt református értelmiségiek voltak. Olyan emberek, akik nemzedékről nemzedékre gyümölcsöztették a családi örökséget: a pedagógusi talentumot. Elei a család mindnégy ágán¹⁵ papok, iskolamesterek, tanárok, professzorok és orvosok. Legtöbbjük külföldi tanulmányi úton is bővítette ismereteit és jártas volt a német vagy az angol nyelvben.

Nagyapja, *Imre Sándor* (1820–1900) hegyközpályi születésű lelkészgyermek volt. Nagyváradon és Debrecenben tanult. Osztálytársa volt Arany Jánosnak. Jogot, teológiát, klasszikus és modern nyelveket tanult. Biharkeresztesen volt rektor, Hódmezővásárhelyen tanár, és Gyomán segédlelkészkedett. Miután a hódmezővásárhelyi iskola igazgatójaként működött, 1862 és 1864 között a debreceni kollégium felső osztályaiban tanított klasszikus görögöt és latint. Ezután pedig az akadémiai tagozat magyar nyelv és irodalom professzora. 1872-től a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem bölcsészet-, nyelv- és történelemtudományi karán volt a magyar nyelv és irodalom első professzora. Ennek a Kolozsvárhoz való kötődésnek az eredménye az is, hogy Imre Lajos nem Debrecenben, hanem Kolozsváron kezdi meg egyetemi tanulmányait. Imre Sándor 1884-ben költözött vissza Hódmezővásárhelyre. Az ő tudós munkássága és hírneve serkentette Imre Lajost a komoly tanulmányozásra.

Az egyszerűséget, a puritán életmódot és az erkölcsi értékekhez való következetes ragaszkodást a szigorú és irányító egyéniséggel felruházott nagymamája, *Dávidházi Petronella* oldaláról örökölte, a pedagógusi adottságot pedig a másik nagyapjától, *Fazakas Józseftől* (1832–1905). Fazakas József négyesztendőnyi időt tanulmányozott külföldön (Heidelbergben, Berlinben és Marburgban), és előbb a Zilahi Református Kollégium, majd az Állami Tanítóképző Intézet tanára volt Zilahon és Kolozsváron. Rendkívüli szerénység és a családja iránti nagy ragaszkodás jellemezte. Olyan vérbeli pedagógus volt, aki természetes módon és észrevétlenül hatott környezetére.

Édesapja, *id. Imre Lajos*¹⁶ (1858–1923) Debrecenben és a Kolozsvári Református Kollégiumban végezte gimnáziumi tanulmányait. Kolozsváron járt egyetemre. Előbb debreceni helyettes tanár volt, 1884-től pedig a hódmezővásárhelyi főgimnáziumban tanított rendes tanárként magyar és német nyelvet, valamint irodalmat. 1885-ben szerzett bölcsészdoktori címet Kolozsváron. Egyenes, szigorú, de ugyanakkor szerény ember volt, aki egyenesen szent dolognak tartotta az iskolai tanítást.

A pedagógusi adottságokkal megáldott Imre Lajos édesanyjától, *Fazakas Jankától* (1860–1944) tanulhatta meg, hogy a neveléshez olyan szeretetre és szigorúságra van szükség, amely tiszteletben tartja és meghagyja a nevelt személyek önállóságát. Tőle örökölte a gyakorlatias, a valósággal mindig számoló magatartást, és benne láthatta a megélt és gyakorolt keresztyén-ség példáját.

Imre Lajos 1888. nov. 4-én született a család első gyermekeként. Tíz testvére közül öten haltak meg.

¹⁵ Imre, Dávidházi, Fazakas és Bántó.

¹⁶ Az Imre ág háromszéki eredetű és vagy Málnásról, vagy Étfalváról, vagy pedig Gidófalváról származott.

Hódmezővásárhelytől a kolozsvári Teológiáig (1894–1910)

Az elemi osztályokat és a középiskolát Hódmezővásárhelyen végezte azzal a kötelességtudással, amelyet a kor nevelői szelleme – olykor kemény módszerek latba vetésével – meg is követelt az akkori diákoktól. Azonban hamar rádöbbsent arra, hogy a tanítottakból nem az marad meg a leginkább, amit a tanárok szigorral követeltek ki és értek el, hanem az, amit a lényeg megértése mellett nyújtottak növendékeiknek. Érzékenyen érintették az igazságtalanságok. Már ekkor elhatározta, hogy ő kerülni fogja ezeket; s ha valami eredménytelenséget fog tapasztalni, akkor előbb mindig magában fogja megkeresni a hibát.

Hódmezővásárhelyen döbbsent rá először a korabeli kálvinizmus hiányosságaira. Olyan kor volt ez, amikor a lelki gyarapodás helyett inkább csak az egyház anyagi előmenetele volt a fontos, s a gyülekezetben inkább csak a nagygazdák szava jutott érvényre. A vallásoktatás független volt a gyülekezettől. Hiányzott a lelkigondozás, a hitélet pedig inkább csak a becsületesség követelményére egyszerűsödött. Az igehirdetés nemzeti és moralizáló jellegű volt, az istentiszteleteket pedig gyéren látogatták.

Imre Lajos előbb orvos, majd pedig tanár szeretett volna lenni. Az érettségi után azonban az tudatosodott benne, hogy teológiát szeretne tanulmányozni. Ezért 1906. szeptember 11-én a Kolozsvári Ev. Ref. Theologiai Fakultásra iratkozott be, ahol az 1895-ben indult intézet első tanári karának előadásait hallgatta.

Pokoly József vetette meg egyházi ismereteinek az alapját. Másodéves korában pályadolgozatot írt¹⁷ biblika-teológiából Kecskeméthy Istvánnál, aki szorgalmát, gondolkozási készségét és rendszerezőképességét méltatta.¹⁸ Szintén másodéves volt akkor, amikor Ravasz László lett a gyakorlati tanszék tanára. A Kenessey Béla utódjaként újszövetséget tanító Bartók György negyedéves korától tanította. Mind Ravasz, mind pedig Bartók elismerőleg nyilatkozott róla.

A Theologiai Fakultás és a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem között 1895-től 1918-ig volt érvényes az a megállapodás, miszerint a teológiai hallgatók az egyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karára is beiratkozhattak. Imre Lajos Böhm Károlynál (1846–1911) tanult filozófiát, a pedagógus Schneller Istvánnál (1847–1939) pedig neveléstörténetet és neveléstant. A két híres professzor jelenléte szavatolta azt, hogy az egyetemen is a protestáns tudományosság léggömbje uralkodjék.

A legnagyobb hatást Ravasz László gyakorolta rá. Ő is annak a Böhm Károlynak volt a tanítványa, akinek világnézete híddá lett mindkettőjük személyes hite és kegyessége felé. Angol nyelvet szintén az egyetemen tanult, az Unitárius Teológiai Akadémia professzoránál, Boros Györgynél, akiből később püspök lett. Már a teológiai tanulmányozás éve alatt elkötelezte magát a gyakorlati teológiának, és pedig a katekétika és pöimonika diszciplínájának.

¹⁷ A dolgozat címe: *Az újszövetségi prophetizmus beható ismertetése.* (1907/1908-as tanév.)

¹⁸ A Kecskeméthy István által szerkesztett lapban jelent meg még gimnazista korában Imre Lajos első nyomtatott munkája: *Bathséba. Húsvéti rege* (fordítás németből). Kis Tükör 1901. 107–109. Kecskeméthy az első magyar evangéliumi ifjúsági lap szerkesztője. "1905.–6.–7.-ben az akkori nagy formájú Kis Tükör mellékleteként Napsugár címen a serdülő ifjúság részére ifjúsági lapot adott ki. Kecskeméthy sok egyéb tudományos, gyakorlati, politikai és hírlapírói munkálkodásában arasznyi kicsinek látszik ez a munka ... de rendkívül becsesnek látom én ezt a munkát; fontosnak, lényegesnek..." Biró Mózes: *Dr. Kecskeméthy István, mint az első magyar evangéliumi ifjúsági lapszerkesztő.* Különlenyomat a *Krisztus Magyarja* című könyvből. Kvá 1939.

John R. Mott 1909-ben látogatott Kolozsvárra Victor János kíséretében. A díszteremben tartott előadása¹⁹ nagy hatással volt a teológusokra és az ide egybegyülekezett egyetemi hallgatókra, sőt a teológia tanáira is. Kenessey Béla elismerőleg nyilatkozott a Mott előadásáról. Ez nyerte meg Ravasz Lászlót is a megújulás mozgalma számára. Ő 1908–1911 között vezette a *Bethlen Gábor Kört*, s ezalatt lett Erdélyben is mozgalommá a világ evangelizációja. A körnek Imre Lajos is tagja volt. 1908-ban a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség Balatonalmádiban tartott konferenciáján a Bethlen Gábor Kör képviselőjeként vett részt. Már ekkor felismerte az evangéliumi ébredés és a gyakorlati keresztyénség szükségességét. Emiatt aztán kritika is érte, mivel a pietizmus pártfogójának tekintették. Pedig természetéből adódóan idegen volt számára a pietizmus. Az érzelmi túlfűtöttséggel sohasem tudott azonosulni. Imre Lajosnak volt köszönhető az, hogy a kör a leendő egyetemi ifjúság, a középiskolák protestáns diákságának a lelkigondozását is magára vállalta, s hogy kapcsolatok épülhettek ki a diákközpontokkal. Így indult be a vidéki előadások sorozata, a vasárnapi iskolai tanítás és a züllött gyermekeket felkaroló Erdélyi Pártfogó Egylet támogatása.²⁰

A Bethlen Gábor Kör keretében megkezdett egyházi szolgálat a következőkben is meghatározta Imre Lajos életcélját és továbbtanulását. Az evangelizáció kérdésével végül is a külföldi tanulmányai alatt ismerkedhetett meg jobban. De nem maga az evangelizáció vagy a megújulás mint eszme vezette és állította be egy egész életet kitöltő szolgálatra. Imre Lajosra éppen az jellemző, s ez egyben családi örökség is nála, hogy őt a gyakorlati élet területén jelentkező szükségek meglátása, az embertársak és a jövő iránti felelősség tudata sarkallta a gondolkozásra és továbbtanulásra. Nem az elméleti ismeretszerzés után jutott el egyfajta gyakorlatra vagy cselekvési módra, hanem a gyakorlati téren jelentkező kérdések megoldása végett jutott el az elvi tisztázásokhoz – az Igéhez –, és ezután ismét a gyakorlathoz fordult. Éppen ezért volt mindig aktuális és hasznos az, amit mondott, és igazán építő az, ahogy cselekedett.

A továbbtanulás és gyülekezeti szolgálat évei (1910–1917)

Imre Lajos 1910 júliusában kapott segédlelkészi kinevezést Tordára. Principálisától, Nagy Mózesztől azt a feladatot kapta, hogy készítse el visszamenőleg az egész évi vallástani naplót. Teljesítette a különös feladatot. A Tordán eltöltött három hónapi szolgálat alatt tovább tökéletesítette angol nyelvtudását.

1910 októberétől 1911 júniusáig *Aberdeenben*, a skóciai ortodox irányú Református Államegyház teológiai fakultásán volt ösztöndíjas. Itt egyháztörténelmet, újszövetségi, gyakorlati és rendszeres teológiát tanulmányozott. A történeti kálvinizmus értékeit keresve itt értette meg a reformáció lényegét. Ettől kezdve mindig a reformáció szabta mértékkel vizsgálta minden egyéb teológiai irányzatot. Ebben jóval megelőzi későbbi tanártársait, Makkait, Tavaszty és Nagy Gézá.²¹ A skót egyház gyakorlata révén azt is megérti, hogy a belmisszióknak az egyház kebelén belül kell fejlődnie és munkálkodnia. Sok indíttatást nyert itt az Ige gyakor-

¹⁹ Az előadás címe: *A legkeményebb küzdelem az ifjú életében*. Ennek témája: *A sorvadás természete, életünk erkölcsi és lelki oldalát tekintve*. J. R. Mott (1865–1955) a Keresztyén Diákszövetség főtitkára volt. Jelszava: *A világot evangelizálni kell még ebben a nemzedékben*.

²⁰ Makkai Sándor: *A Bethlen Gábor kör múltja és jövője*. A kolozsvári főiskolai "Bethlen Gábor kör" tízéves jubileumára. EgyÚ 1913. 182.

²¹ Az erdélyi kálvinizmus feléledését a következő tanulmányok jelzik: Makkai Sándor: *A kálvinizmus és a magyar lélek* (1918) és *Öntudatos kálvinizmus* (1925), valamint Tavaszty Sándor: *A kálvinizmus világ-missziója* (1929).

lati szolgálatára nézve. Ezeket majd itthon is hasznosította, anélkül hogy lemásolta volna őket.

Rendkívüli adottságait az aberdeeni tanárok is felismerték, egyikük pedig már a jövődéli professzort is látni vélte benne. Az erdélyi egyház az itt szerzett ismeretségei révén kapcsolódhatott be később a skóciai központú Református Világszövetségbe, az YMCA-ba és a Vasárnapi Iskola Szövetségébe.

Aberdeenben nemcsak a maga jó képességeiről és szorgalmáról tett bizonyosságot, hanem a kolozsvári teológiának is dicsőséget szerzett. Ezt bizonyítja az aberdeeni teológiától kapott díszdoktori kitüntetése is.²²

1911 júliusától szeptemberig kolozsvár-monostori segédlelkész volt, azután pedig kolozsvári hitoktató 1912 szeptemberéig.

Teológiai magántanári fokozatot 1913. június 18-án szerzett gyakorlati teológiából *A gyermek vallása* című dolgozatával.²³ A Ravasz Lászlónak benyújtott munka egészen modern volt, mivel a katekétikát a valláslelektan alapjaira helyezte. Makkai Sándor abban látta a dolgozat értékét, hogy a vallásos nevelést az őt megillető helyre emelte: a katekétika „a vallásos nevelés tudománya, nem obscurus felekezeti izgatószer”, hanem a neveléstudomány szerves alkotórésze. Nem a hittételek magoltatása, hanem Krisztussal és személyiségek példájával való nevelés – írta Makkai.²⁴ A bizottság elismerte a magántanári dolgozat értékeit, Imre Lajos tudományos munkára való rátermettségét, és magántanárrá fogadta. Próbaelőadását *A gyakorlati theologia helye a teológiai tudományok között* címmel tartotta meg. Ezután több alkalommal tartott gyakorlati teológiai előadásokat a kolozsvári intézetben.

Második rövidebb külhoni tanulmányi évét a céllal töltötte *Heidelbergben* 1912 októbere és 1913 márciusa között, hogy pedagógiai doktori dolgozatához gyűjtsön anyagot. Mivel Heidelbergben nem volt ösztöndíj a magyar peregrinusok számára, ezt a tanulmányi útját saját költségén és az édesapjától kapott támogatásból fedezte. Ide főleg az a nagyhírű *Friedrich Niebergall* vonzotta, akire Schneller István és Ravasz László is annyit hivatkozott, s akit a katekétika és poimenika megreformálójaként tartottak nyilván, mivel szakított az ortodox és racionalista teológia irányzataival. Niebergallnál három előadás-sorozatot hallgatott: pedagógiatörténetet, poimenikát és egy olyan kollégiumot, amely a dogmatikai-etikai tételek jelentőségéről szolt, és pedig a gyakorlatra, az igehirdetésre és a vallásánításra való tekintettel. A vele kialakult kapcsolata barátsággá is mélyült.

Heidelbergben erősödött meg benne az, hogy a vallásoktatás nem mellőzheti a valláslelektant. Megtanulta, hogy a teológiában és a pedagógiában ne csak a rendszert és tudományt keresse, hanem a mögöttük álló embert; hogy a teológiai tudományos munkát is az élő lelkeknek élő lelkekért végzendő szolgálatnak kell tekinteni. Niebergall kétségtelenül nagy hatással volt Imre Lajosra. Tőle sajátította el azt, hogy a vallásos nevelés nem lehet más, csak gyülekezeti jellegű. De Imre Lajos túlhaladta Niebergall akkor modernnek számító tanait, és a maga teológiai rendszerét az Ige és a hitvallás alapjaira helyezte. (Niebergall tanszabadságot vallott, Imre Lajos azonban a Krisztushoz való tartozás nélkülözhetetlen jelének tekintette a közös, egyházi hitvallásokhoz való ragaszkodást.) Hasonló volt az álláspontja Makkainak is a hitvallások tekintetében. Az ő gyakorlatibb megfogalmazásában ez így hangzott: a hit csak felekezetiiségben élhet igazán.

²² A díszdoktori diplomát 1972. február 19-én vette át a Teológia tanácstermében D. Dr. Dávid Gyula kezéből. Lásd Dávid Gyula *Dr. Imre Lajos doktori kitüntetése alkalmából* című beszámolóját RSZ 1972. 134–136.

²³ A dolgozat teljes címe: *A gyermek vallása. A katechetika módszertanának valláslelektani alapvetése*. Hódmezővásárhely 1913.

²⁴ *Ism. Imre L.: A gyermek vallása. Kísérlet a katechénikai módszertanok valláslelektani megalapozására*. MPaed 1913. 632–636.

Az erkölcsi nevelés viszonya a valláshoz című doktori dolgozatát 1913. november 8-án védte meg Schneller István előtt, a kolozsvári egyetem bölcsész-, nyelv- és történelemtudományi karán. Schneller neheztelt rá, és sértve érezte magát, mivel nem konzultált vele és munkáira sem hivatkozott. Ez a körülmény kihatott a vizsga légkörére és eredményére is.²⁵

1913 márciusától 1914 júniusáig marosvásárhelyi hitoktató volt, és a Református Inasotthon vezetője. Ez utóbbit az otthon alapító, állandóan tervező és nagyvonalú Tóthfalusi József lelkipásztor felkérésére vállalta el lakás és koszt fejében. Nem kis feladatra vállalkozott, hiszen az inasiskola bentlakásában addig nem volt felügyelet s a különböző korú, vallású és neveltetésű fa- és fémipari inasok között zűrzavar uralkodott. Állandóan lázongtak. Imre Lajos önkormányzati és önfegyelmzési rendszert vezetett be, s igyekezett minél többet köztük tartózkodni. Arra is törekedett, hogy az inasok némi műveltségre tehessenek szert az egyoldalú szakmai képzésük mellett. A fenyítést és szigort felváltó módszerével eredményt ért el az addig kezelhetetlennek minősített inasok között.

Marosvásárhelyen bibliaórákat is tartott. De a pietisztikus kegyességen nevelődött bibliaórai tagok nem tudták igazán befogadni, mert a hitnek ezt a fajta megélését nem tudta magáénak vallani. Ez idegen volt számára, de a racionális-liberális iránnyal sem tudott szimpatizálni.

Marosvásárhelyi hitoktatóskodása alatt nem volt sem gyülekezeti, sem pedig irodai munkákkal leterhelt segédlelkész. Az lehetett, amit a leginkább kedvelt: vallásoktató lelkész. Ezen a munkaterületen otthonosan érezte magát. Sem Tóthfalusi József, sem pedig a másik városi lelkipásztor, a realitásokkal számoló és jó adminisztrátor Bíró András nem szólt bele a munkájába. Már ebben az időben kidolgozta az 1942-ben megjelent *Katekhetikájának* a vázát.

Hitoktatóként bizonyosodott meg afelől, hogy a nevelés tekintetében nem teljes megoldás, esetenként pedig egyenesen eredménytelen a liberális, pusztán intellektuális gondolkozásra és az olvasásra való serkentés. A gyakorlat tanította meg Marosvásárhelyen arra, hogy a tanítás legelső feltétele a nevelő iránti bizalom felébresztése a tanítványokban. Ennek érdekében a gyermekeket és ifjakat komolyan kell venni, és ez lesz az az előfeltétel, amelyben lehetőségessé válik az anyag átadása.

Imre Lajos 1914 és 1921 között volt a frissen anyásított (1914. március) *kolozskarai gyülekezet lelkipásztora*. Ide Kenessey Béla püspök helyezte ki adottságaira és képzettségére való tekintettel. A püspököt az a megfontolás vezette, hogy megfelelő személyt küldjön az új gyülekezet életének a megszervezésére.

Imre Lajos a lelkek formálásában látta a lelkeszi szolgálat célját. Ennek a lélekformálásnak az a célja, hogy a hívek keresztyén személyiségekké váljanak a lelkipásztori példadás segítségével.²⁶ Erről többek között a *Szombat esték a parochián* című munkájában is ír.²⁷ A Kolozskarán született bibliamagyarázat-sorozat, amely a háború miatt nem láthatott napvilágot, Imre Lajos lelkipásztori szolgálatról vallott hitvallásának is tekinthető. Három lényeges dolgot fogalmaz meg benne: 1. hittel kell munkálkodni, az eredmény pedig Isten kezében van; 2. a lelkipásztori szolgálatot teljes erőbevetéssel kell végezni; 3. Isten szolgálja pedig akkor valóban lelkipásztor és nevelő, ha mindig kapcsolatban van Urával. Ez utóbbi gondolat

²⁵ "... doktori minősítése harmadfokú lett ("rite"). Szerénysége ellenére ez a vizsga és minősítés egész életére fájó emlék maradt." Magda van der Ende: *Imre Lajos élete és teológiai munkássága*. 43.

²⁶ Ugyanezt fejti ki az ifjúság vonatkozásában *A Boy-scout mozgalom irányezsméi* című cikkében. MPaed 1914. 522–533.

²⁷ A 42 meditációból álló mű nem jelent meg nyomtatásban. Csak egyetlen részlete, *A munka áldása* (Jn 17, 21) látott napvilágot *Az Út hasábjain* (1918. 125–126.). Kéziratban több lelkipásztor előtt ismeretes, de igen hasznos volna nyomda alá rendezni és minden kezdő lelkipásztor kezébe adni.

mögött az a Niebergall által vallott tétel sejtethető, hogy a pedagógus – és a lelkipásztor – számára azért lehetséges a nevelés, mert maga Isten is neveli az embert. De egybecseng mindez a barthi felismeréssel is, hogy az ígehirdetés az a lehetetlen vállalkozás, amelyet Isten mégis lehetségessé tesz. Imre Lajos tehát összekapcsolja az ígehirdetői és a nevelői szolgálatot. Ennek kettős magyarázata van. Az egyik magyarázata az, hogy ő is, akár Makkai, a nagyhatású pedagógus, Schneller István tanítványa volt. A másik magyarázat viszont magának Imre Lajosnak a személyiségében rejlik, hogy tudniillik vérbeli pedagógusként volt lelkipásztor.

Imre Lajos fontosnak tartotta a gyülekezet erkölcsi értékrendjének kialakítását és azt, hogy a hívek bekapcsolódjanak a nemzeti, kulturális életbe; ugyanis a protestantizmus nemzetnevelő küldetését vallotta a római katolikus politikai irányítással szemben.²⁸ Ezeknek érdekében szervezett vasárnapi gyermekistentiszteletet, bibliórát, népszemináriumot és felolvasóesteket a gyülekezeti tagok számára. A távolabbról iskolába járó gyermekek számára olyan bentlakást hozott létre, amelynek fenntartásáról maga a falu, Kolozskara gondoskodott. A közösségi tudatot és a felelősséget ébresztgette ezáltal is.

1915-ben Kenessey Béla püspök és Ravasz László annak akarta megnyerni Imre Lajost, hogy fogadja el a Teológián megüresedett újszövetségi tanszéket. Ezt elutasította, mivel a biblikai tanítására nem érezte magát kellőképpen felkészültnek, azonban szívvel-lélekkel kapcsolódott be a Ravasz László és Makkai Sándor indította lelkipásztori folyóirat, Az Út szerkesztői munkájába. Ezt a lelkipásztori szaklapot úgy indították útjára, hogy majd „szigorú tudományos alapon foglalkozik a lelkipásztori praxis, általában az építő egyházszolgálat kérdéseivel, de egészen gyakorlati céllal: mit és hogyan csinálj”. Célja a lelkipásztori munka megtermékenyítése és szakszerű kifejtése volt. Az egyházpolitikát kizárták a lapból. Csak igazságokhoz és elvekhez ragaszkodtak, és négy teológiai diszciplína területén mozogtak: ekleziasztika, kultusz, ígehirdetés és vallásos nevelés, azaz intézményes és személyes lelkipásztorkodás. (A lap az ország feldarabolódásakor szűnt meg, hogy évek múlva a romániai magyar reformátusság egyházi lapjaként éledjen újra.) Ebben a folyóiratban jelent meg 1915 és 1917 között a liturgiai reformot előkészítő tanulmányosorozat az A mi istentiszteletünk rovatban.²⁹ A liturgiai reform előmunkálatai 15 év múlva hozták meg a gyümölcsöt. A reform ellenzői főként a bűnvalló imádság bevezetése és az istentisztelet lelkipásztor általi vezetése ellen emeltek vádat, el odáig, hogy egyesek túl katolikusnak bélyegezték;³⁰ mások pedig túl feszesnek, azzal érvelve, hogy a liturgus lelkész egyéni szabadságát korlátozza.

A liturgiális reform kérdését 1932-ben tárgyalta a zsinat, és azt 1933. január 1-jével léptette érvénybe úgy, hogy meghagyta a gyülekezetek szabad választási lehetőségét az egyes, illetve kettős liturgia között. Imre Lajos elégedetlen volt az eredménnyel, sőt kudarcnak nyilvánította azt, ugyanis a legtöbb gyülekezet esetében még csak a szabad választás lehetősége sem érvényesült. Azt kívánta volna, hogy az egységes liturgiai elvek érvényesüljenek az istentiszteleti szertartásban, ne pedig külső és lényegtelen egységesítés történjék. Mindez azt bizonyította, hogy a reform készületlenül érte mind a kerületek lelkipásztorait, mind pedig a gyülekezeteket.

²⁸Lásd *A falu kultúrája* című munkáját (RSZ 1914.), valamint a Vásárhelyi József – Makkai Sándor – Révész Imre társszerzőségében kiadott *Jézus Krisztus jó vitéze* című könyvet (Kvár 1916).

²⁹Ravasz László: *I. Alapelvek*. 1915. 4–10. Makkai Sándor: *II. Sákramentumos istentisztelet. a) Keresztelés*. 1916. 36–48. Ravasz László: *II. Sákramentumos istentisztelet. b) Az úri szent vacsora kiszolgáltatása*. 1916. 89–97. *III. Szimbolikus istentiszteletek. 1) Konfirmáció*. 1916. 187–195. 2) *Házasságkötés megáldása*. 1916. 243–249. 3) *A temetés*. 1917. 3–11.

³⁰Kecskeméthy István sem volt az új liturgia támogatója. Amikor azt a Teológián is bevezették, az istentisztelet első részét „misézés”-nek nevezte. Imre Lajos 1961-ben írt kéziratos önéletrajza. 192.

Makkai, Ravasz és Imre Lajos sokat tárgyalt az Út szerkesztőségében, hogy az erdélyi református egyház elhanyagolta a missziói hivatást a román egyházak felé, s hogy a protestantizmus legkeletibb csücskeként nem ismerik a keleti ortodoxiát. Úgy tűnt, a nemzetiségi kérdés meg-megoltotta az evangéliumot. Imre Lajos gyakorlati tervet dolgozott ki arra nézve, hogy a református lelkipásztorok ugyanúgy gondozzák az elárvult román családokat, mint a magyarokat; juttassanak részükre is segélyeket, s az ifjúsági egyesületek sport- és társadalmi tevékenységein legyen szívesen fogadott a román fiatal. Imre Lajos ezt meg is valósította Kolozskaarán.³¹

Imre Lajos 29 írást közölt az Út hasábjain 1915 és 1918 között. Legtöbbjük az egyházi és lelkipásztori szolgálattal kapcsolatos. Ő volt a Lelkipásztorkodás rovat vezetője. Ennek programját a következőkben határozta meg: „Keresni fogjuk annak a lelkipásztori munkának az eszményi vonásait, amelyik a mai kor emberét újra részletetni képes mindabban az áldásban, amit az Evangélium jelent a világnak... Evangelizálni akarunk az egyházzal az egyház számára.”³² Ezzel azt a célt és egyben alapvetet fogalmazza meg, amelyet később Makkai Sándor is hirdetett a belmisszióra nézve. A lap tehát egyházon belüli építőellenzéki volt a belmisszió tekintetében. Azt akarta, hogy az egyház ne csak az iskolaszervezés és iskolafenntartás vállalásában töltse be történeti hivatását,³³ hanem legyen mindenütt olyan igehirdető egyházzá, amelynek egyetlen célja Isten országa. Ne a nemzeti és kulturális érdekek szolgálja és eszköze legyen, hanem fordítva: a nemzet és a kultúra legyen eszközzé a egyház kezében. A nemzetnek és kultúrának kell Isten dicsőségét szolgálnia.³⁴ Legyen az egyház hitközösséggé, kultuszközösséggé, nevelői és szeretetmunka-közösséggé.

1919-től kezdve az Út megjelenése négy éven keresztül szünetelt. Amikor 1923-ban újraindult, Imre Lajos és Makkai Sándor mellé új szerkesztőtárs is csatlakozott: Tavasz Sándor. Az újraindulás utáni mintegy öt esztendő a katekétikai reform és az ifjak közötti belmisszió megalapozása szakaszának tekinthető. Imre Lajosnak és szerkesztőtársainak cikkei azt az egyházi megújulást szorgalmazták, amelyet ők *építésnek* neveztek, s amely párhuzamosan haladt a teret hódító újreformátói teológiával. A program a kiszikkadt és élettelen liberális teológiai szellem és a felületes gondolkodásúvá merevedett ortodox papság ellenállásába ütközött,³⁵ de mégsem azt az irány képviselte, amelyet általában *pietistának* szoktak nevezni.

Az Út számaiban meghirdetett építő, hitvallásos felfogás csak lassan tudott gyökeret verni. Noha a szerkesztő tanárok egyre több hívet szereztek maguk köré főleg tanítványaik sorából, de ezeknek még nem volt egységes teológiai felfogásuk. Az ifjú lelkipásztorok teológiai szemléletváltása akkor következett be igazából, amikor az Út szerkesztői is az újreformátói teológia irányába tájolódtak.³⁶

A Vécsi Szövetség mozgalmánál meghatározó jelentősége volt az egész egyházkerületre, sőt az egész romániai református egyházra nézve, bár csak az erdélyi lelkipásztorok csoportosulása volt.³⁷ A szövetség mindenekelőtt szoros baráti, sőt testvéri közösséget jelentett Imre Lajos számára. „Őskeresztyéni hangulatú közösség volt ez, ahol a legkülönbözőbb teológiai felfogású, egyéniségű tagok az egyetlen dologban: a Krisztusban való szolgálatban megegyeztek. Voltak ott pietista beállítottságúak (Torró Miklós), liberális gondolkodásúak (Hegyi András), ortodox szelleműek (Kósa Mihály), igazi testvéri közösségben. Jellemző volt az,

³¹ Ravasz László: *Emlékezéseim*. Bp. 1992. 143–144.

³² *A gyülekezeti munka előfeltételei*. Az Út 1915. 32–34.

³³ *A belmisszió problémája*. Az Út 1923. 59–68.

³⁴ *Egyházi öntudatra való nevelés*. Az Út 1929. 186–202.

³⁵ Imre Lajos: *Nemzedékek harca egyházunkban*. Az Út 1928. 232–243.; valamint *A két nemzedék harcához*. Az Út 1928. 302–303.

³⁶ *Önéletrajz*. 185.

³⁷ Történetét Nagy Géza írta meg: *Tizenöt év a lelki egyház szolgálatában*. = *Akik közsiklára építettek*. Kvár 1934.

hogy akinek a felvétele ellen egyetlen vétó hangzott el, azt azon a konferencián már nem lehetett felvenni, ha egyvalakinek egy határozati javaslata ellen lelkiismereti kifogása volt, azt nem lehetett határozattá emelni. De még jellemzőbb, hogy ezt soha senki ki nem használta felületes vagy egyéni szempontok érvényesítésére.”³⁸

A szövetség azért fáradozott, hogy elterjedjen a belmissziói tevékenység szelleme. Imre Lajosra az a feladat hárult, hogy megnyerje a tagokat a missziói munka támogatására. Az volt a legfőbb igyekezete, hogy a missziót lassan az egyház testébe építse be. Míg a lelkészegyesület egyházi-közigazgatási és egyházpolitikai síkon igyekezett befolyást szerezni, addig a Vécsei Szövetség a lelkipásztorok személyes hitéletének elmélyítését, az egyház lelki munkájának a megalapozását és megszilárdítását tartotta a legfőbb feladatának.

Az építő, élő és hitvallásos felfogásra való átváltást szolgálták Az Út szervezte lelkészkurzusok, konferenciák és vidéki látogatások. A lelkészi kurzusok 1921 nyarán indultak be és később egyre szélesebb körben folytatódtak. Az elsőt Imre Lajos tartott előadást *Új lelkipásztori program*³⁹ címmel. Amikor kialakult a missziói munka szervezete az egyházkerületben, a kurzusok református nagyhetek név alatt folytatódtak konferenciák formájában. Ezeket a Nőszövetség, Férfiszövetség, IKE, Vasárnapi iskola, Leányszövetség, a missziói szervezetek adták azokat a témaköröket, amelyeket aztán a lelki nevelés szempontjából igen jelentős szolgálatot tett sepsiszentgyörgyi, tordai, nagyenyedi stb. nagyhetek vitattak meg. Az akkori tanári kar szívesen kapcsolódott bele ezekbe az általuk is igen lényegesnek tartott továbbképzői konferenciákba. Különös eredményük volt az is, hogy túlnőtték a lelkipásztori kör kereteit.

Makkai Sándor 1929-ben vált ki Az Út szerkesztőségéből. Miután pedig Tavaszy Sándor a református értelmiségnek címzett Kálvinista Világot (1927), későbbi nevén Kiáltó Szót⁴⁰ indította útjára, az 1944-ig megjelenő Az Út lap szerkesztési feladatai egyre inkább Imre Lajosra hárultak. De emellett még az 1923-ban indított Ifjú Erdély szerkesztésén is fáradozott.⁴¹ Ennek az ifjúsághoz címzett folyóiratnak a célját így határozta meg: „a magunk baráti szeretetével mindennél élesebb világításban tárnunk fel előttetek a magyar diák eszményét” Ez az eszmény maga Krisztus, akivel élő kapcsolatba lehet jutni, aki vezetni, segíteni tud, aki át tudja alakítani az emberi életet és hasonlóvá tudja tenni a maga dicsőséges életéhez. Ő tudja munkálni az ifjúságban a hűséget, a kötelességtudást, a megalkuvás nélküli férfiasságot, a testvéri összetartást és a szeretetet mint igazi értékeket.⁴²

Imre Lajos 1919. május 6-án kötött házasságot *Sámuel Emmával*, aki a Bod Péter életrajzát megíró balavásári lelkipásztor, Sámuel Aladár leánya volt. Őt a kolozsvári hitoktatás éve alatt ismerte meg, ugyanis abba a leánypolgáriba járt, ahol Imre Lajos is tanított. Akkor még nem sejtette, hogy tanítványa majd éppen az ő hűségese és szeretett felesége lesz.

Emma a középső volt Sámuel Aladár leányai közül. Édesanyja, Gönczy Katalin korán halt meg, ezért édesapja második feleségének nevelése alatt, Harth Laura mellett nőtt fel. Tőle tanulta meg Balavásáron a postamesterséget. Később a marosvásárhelyi főpostán dolgozott. Jól ismerte a falusi életmódot és a falusi lelkipásztorra háruló feladatokat. Szívesen, de ugyanakkor hivatásként vállalta a papnéi szolgálatot Kolozskarán. Első leányuk, Éva 1920-ban született, Magda pedig 1922-ben. Évának konfirmációja alkalmából ajánlotta az

³⁸ Önéletrajz. 189.

³⁹ Az előadás nem jelent meg a sajtóban és Imre Lajos kéziratos hagyatékában sincs meg, mivel 1961-ben kiselejtezte, elavult teológiai felfogást látva benne.

⁴⁰ Imre Lajosnak 35 írása jelent meg a Kálvinista Világban (1934-től Kiáltó Szóban) 1927 és 1942 között.

⁴¹ A lap szerkesztői voltak még M. Nagy Ottó, majd Nagy József, Farkas Jenő, Mester István és Nagy András. Ebben 73 kisebb-nagyobb írása jelent meg 1923–1942 között.

⁴² *Mit akarunk*. IfjErd 1923. (jan.) 1–2.

1936-ban megjelent *Aranylánc* című elmélkedéseket tartalmazó kis könyvét. Ennek bevezetésében foglalja össze a konfirmáció lényegét, a katekézis szükségességét és reménységét. Ebből Imre Lajosnak két figyelemreméltó szemléletét kell kiemelni. Először azt, hogy a konfirmációban mindenekelőtt Isten cselekvését hangsúlyozza: ő keresi az ifjakat és ő állítja maga elé őket. Másodszor pedig azt, hogy az ifjak Isten elé való állása annak a személyességnek a kifejezése, amelynek aztán át kell hatnia mindent, ami az egyházban történik: az igehirdetést a katekizációt és a lelkipáloszást.

Éva 1939-ben agyhártyagyulladásban halt meg. Elhunyt a fájó sebet hagyott a család és Imre Lajos életén. De az édesapa legyőzte a fájdalmat. A fájdalomnál sokkal erősebb volt benne az az Imre családra mind a mai napig jellemző család szeretet, amellyel szülei és testvérei felé fordult.

A Kolozsvári Református Theológiai Fakultás tanári katedróján (1921–1947)

A Kolozskarától való megválás Imre Lajost és a gyülekezetet egyaránt érzékenyen érintette, mert kölcsönösen szerették egymást, noha fájdalmas tapasztalatokat is szerzett a gyülekezeti szolgálat hét éve alatt. Emlékiratában mégis úgy tekintett vissza ezekre az esztendőkre, mint amelyek áldott idők voltak.

Imre Lajos a már korábban létrejött testvéri közösségbe lépett be, amikor 1921. szeptember 1-i hatállyal helyettesként foglalta el a Ravasz László eltávozásával megüresedett gyakorlati tanszéket. Makkai Sándor és Tavaszy Sándor nagy szeretettel fogadta. Ők segítették abban, hogy megismerje azokat a tradíciókat, amelyek a Teológián éltek. Mély baráti és testvéri közösségben volt velük. Keddenként esti bibliaóra gyűltek össze, és együtt beszéltek meg munkájuk aktuális kérdéseit. Péntek este pedig az intézetben lakó tanárok családjainak volt közös bibliaórája. Erre a testvéri közösségre nagy szükség volt, mert az 1921-es események mindenki számára megpróbáltatást jelentettek. A Romániához csatolt területekről sokan ki is vándoroltak, mert féltek a magyarok elleni esetleges megtorlástól.

Imre Lajosék az azelőtt Ravasz László használta tanári lakásba költöztek. A lakásrekvirálás ideje volt ez, úgyhogy a lakásuk két szobájában a még Ravaszéktól örökölt román hadnagy lakott, majd pedig egy rokkant vasgárdista és antiszemita érzelmű kapitány.

Székfoglaló beszédét *A magyar kálvinista lelkipásztor eszménye* címmel tartotta meg 1922. szeptember 24-én.⁴³ A beszéd az erdélyi kálvinizmus hagyományai és küzdelmei iránti elkötelezettség személyes vallomása. A lelkipásztori munkának két szempontját helyezi előtérbe: történjék az Isten országáért és Isten dicsőségéért. Ezzel tulajdonképpen semmi újat nem mondott, hiszen ez volt a reformátori lelkipásztor eszménye is. De kiegészítette azzal is, hogy ennek a lelkipásztoreszménynek az önfeláldozó életformában, az elveszett juhokat megkereső pásztori szolgálatban kell megjelennie. Ez viszont új gondolat volt azokban az években. A teológiai oktatás terén a kolozsvári örökséget kívánta tovább ápolni a tudományos igényesség és a gyakorlatra tekintés fenntartásával.⁴⁴

Imre Lajos a gyakorlati teológia tárgyai mellett pedagógiát és egyházjogot is tanított, összesen heti 16 órában. A homiletikát és liturgikát 1924-ben adta át Gönczy Lajosnak, aki készséggel kapcsolódott be az Intézet három fiatal tanárának már korábban megkezdett közös munkájába. Nagy Géza pedig 1926-ban csatlakozott hozzájuk, amikor Makkait püspökké választották. A tanterv szerinti órák mellett rendszeresen tartotta a karácsony és húsvét kö-

⁴³ RSZ 1922. 392–396, 408–413, 424–426. és különlenyomatban, Kvár 1922.

⁴⁴ Uo. 6–8.

zötti időszakban szervezett keddi esti akadémiai estélyek előadásait. Ezek az alkalmak nagy látogatottságnak örvendtek.⁴⁵ Az előadások témái főleg világnézeti és szociális kérdéseket érintettek, és művészi számokkal egészültek ki.

Míg az intézetbe való beköltözésekor a tanártársak testvéri közösségébe lépett, addig a nagyon különböző háttérű hallgatókkal zsúfolásig megtelt bentlakásban⁴⁶ a fegyelmezetlenség uralkodott. Makkai igazgató volt 1921-ben, Tavasz pedig gazdasági felügyelő. Imre Lajosra az egyáltalán nem könnyű internátusi és konviktusi felügyelőség feladatköre hárult. Nem kis gondot jelentett az élelem beszerzése és a konviktusi eledelre mindig panaszkodó ifjúság igényeinek kielégítése. A háború alatt meglazult fegyelmet nehéz volt helyreállítani. Azok az idősebb hallgatók, akik a háborút is megjárták, nem könnyen fogadták el az Intézet által előírt rendszabályokat és fegyelmet, így a bajok oka nem az egyetemi polgárok szabadsága, hanem a háborús zűrzavarokat átélte ifjúság zabolátlansága volt. Az orvoslás tekintetében sok segítséget nyújtott az 1921-ben megalakult Ifjúsági Keresztyén Egyesület, amelybe a hallgatók legkomolyabbjai tagolódtak be, valamint az is, hogy bevezették a tanárok irányítása alatti bibliaórákat.⁴⁷

Imre Lajos és fiatal tanártársai arra törekedtek, hogy a hallgatók az önkéntesség elve alapján tanulmányozzanak és legyen lehetőségük mindennemű kérdésük felvetésére, merjék kimondani kételkedéseiket és véleményüket. Akik tehát komolyan vették a teológiai tudományokat, szélesebb látókörre tettek szert. Nem nyomták el az ifjú egyéniségeket, hanem türelmesen próbálták megérteni őket, a félreértéseket és tévedéseket pedig szeretettel intézték el.

A tanár és diák közötti jó viszonynak beszédes példái voltak a félévek végén megrendezett víg estélyek, amelyeken a hallgatók egyszerű vacsora vagy tea mellett gúnyolhatták ki vagy énekelhették meg egy-egy tanár jellemző szokását. Ha ilyenkor fegyelemmel ellenkező dolgok is kiderültek, a tanárok sohasem tették ezt eljárás vagy büntetés tárgyává, mert a nyilvánosságra kerülést elegendő fegyelmezési eszköznek tekintették, s ez meg is hozta az eredményt.

Imre Lajos a pedagógiát, a katekétikát és az egyházjogot adta elő legnagyobb örömmel. Kezdetben mindig érezte tudása határait a tanártársaival szemben. „Makkai nagyon gyors felfogású, csodálatos szisztematikus elme volt, Tavasz Sándor nagyon szorgalmas, alapos, tanulmányozó, mindketten egy évig voltak Ravasszal, sokat tanultak tőle. Énnekem ez nem adatott meg, sem a Makkai mélységes intuíciójával, sem a Tavasz vasszorgalmával nem rendelkeztem... – vallotta magáról. – Különböznünk mindenkinek igyekezett a másiktól tanulni, senki a másik készületlenségét vagy tudományát le nem nézte, s a másikat a maga tudományszakjában tisztelte annyira, hogy ha valami abba vágót mondott, azt elfogadta.” Így jellemezte Imre Lajos a tanárok közötti szakmai viszonyt.⁴⁸

Miután Gönczy Lajos vette át a homiletika- és a liturgikaórákat, több ideje szabadult fel, és bevezette a IV. évesek vallástanítási gyakorlatát. Tavasz Sándor javaslatára szemináriumokat is tartott a hallgatókkal. A vallástanítási gyakorlatok nyújtottak lehetőséget a pedagógiai és katekétikai kérdések gyakorlati megbeszélésére. A szemináriumokon pedig a szexuá-

⁴⁵ „Az impérium átvétele után a román hatóság minden egyesület működését betiltotta, csak évek múlva, alapszabályaik átvizsgálása, esetleges módosítása után kezdhették meg működésüket. Így történt a dolog az Erdélyi Múzeum-Egylettel, EMKE-vel s az Erdélyi Irodalmi Társasággal is. A teológiát azonban ez nem kötelezte és korlátozta...” Önéletrajz. 183.

⁴⁶ A zsúfoltság oka az volt, hogy az Intézet II. emeletét a CFR (Román Vasút) helyi igazgatóságának irodái foglalták le. Későbbi kiköltözésük csak hosszas pereskedés nyomán következett be. Így a tantermeket kellett lakószobává alakítani a háború után megszorított teológusifjúság elszállásolására.

⁴⁷ Ezek a bibliaórák eleinte önkéntes jellegűek voltak, később általánossá váltak, abból a megfontolásból, hogy a bibliaóra nem lehet fakultatív egy teológus számára.

⁴⁸ Önéletrajz. 181.

lis nevelés, a szórványmunka kérdéskörével foglalkoztak, és Augustinus, valamint Francke katekétikai munkásságát elemezték.

1945 márciusától 1947-ig az újonnan létesített Bolyai Tudományegyetemen is tartott pedagógiai előadásokat, 1946 júliusától pedig az egyetem tanárképző pedagógiai szemináriumának igazgatója is volt. Itt sem csak a tanítást érezte feladatának. Nevelői alkatát és elkötelezettségét itt sem tagadta meg.

Harmincévi tanári szolgálatára és a Teológiára úgy emlékezett vissza, mint amihez sok örömteljes, de sok szomorú emlék kötött: „A régi barátok, régi tanítványok nagyrészt hiányoznak, új, zajosabb, más szellemű ifjúság nő fel, de én tudom, hogy ez az Intézet áldott eszköze volt Istennek az anyaszentegyház és népünk megtartásában, s áldom őt, hogy ebben a munkában, ami a két világháború között elismert és példaadó volt, nekem is részt adott.”⁴⁹

A katekéta és a belmisszió elkötelezettje

Imre Lajos 1924 és 1944 között volt az Erdélyi Egyházkerület belmissziói előadója. Ezt a munkakört sem tudta függetleníteni a nevelői adottságaitól. Annyira pedagógus volt, hogy a belmissziót is a nevelői munkába tagolta be. De egész nevelői szolgálatát azzal a belmissziós lelkiülettel végezte, amely a névleges egyháztagok evangéliumban való részvételét látta a maga feladatának. Ezt a feladatot, amely már jellegénél fogva is túllépi a hagyományos igehirdetési szolgálat kereteit, nem tudta másként elképzelni, csak úgy, mint ami gyülekezeti és egyházi jellegű és nem független a hagyományos egyházi szolgálatoktól. Így belmissziói és katekétikai szolgálatának személyi tárgya leginkább a hagyományos egyház keretén belüli ifjúság, területe az iskola, tartalma pedig az evangélium.⁵⁰ Belmissziói munkálkodása pedig nem volt más, mint „katekétikai szolgálatának kiegészítése és kiszélesítése... az erdélyi református belmisszió sok munkaága közül igazán csak azok iránt érdeklődött, amelyek a vallásos neveléssel állottak kapcsolatban”.⁵¹

A belmisszió kérdésének halaszthatatlanságát az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának 1922. november 17-i ülésén veti fel, és egy Belmissziói Bizottságról szóló javaslatot terjeszt elő.⁵² Ez összefogná, támogatná és ellenőrizné az egyházmegyénként alakítandó hasonló bizottságok tevékenységét: a lelkipozítást, az ifjúsági munkát, a gyermekek iskolán kívüli nevelését, az árvák, szegények és betegek gondozását és a népnevelést. A munka irányítása érdekében két utazó lelkipásztor beállítását kérte, valamint azt is, hogy a lelkesi jelentésekben külön fejezet ismertesse a gyülekezetekben folyó belmissziói tevékenységet.

A javaslat ellen kifogások is elhangzottak.⁵³ Nagy Lajos az ellen tiltakozott, hogy a Missziói Bizottság tagjai között teológiai tanárok legyenek. Imre Lajos azzal utasította el a tiltakozást, hogy a teológiának is hivatása a belmisszió vezetése, s ha a bizottságba nem is választanak be teológiai tanárt, akkor is a teológia szellemének kell vezetnie ezt a munkát, mert

⁴⁹ Önéletrajz. 174.

⁵⁰ Kozma Zsolt: *Változó idők, egységes életmű.* 112.

⁵¹ Magda van der Ende: *Imre Lajos élete és teológiai munkássága.* Ráday College Press, 1990.

⁵² "1888-ban egyházkerületünk a missziói körlelkésziségek, a Kárpáton-túli misszió, valamint a belmisszió fejlesztésére egy igazgatótanácsost állít munkába, missziói előadó néven, évi 100 ft. tiszteletdíjjal. Ez a misszió-ügyi előadói állás azonban 1892. január 1-től megszűnik, s ügykörét a titkár és segédtitkár veszi át, s az ügy ezzel az adminisztráció békés vizeibe merül." Csiha Kálmán: *Imre Lajos missziói előadói tevékenysége.* RSZ 1988. 529.

⁵³ Nagy Lajos a mellett állott ki, hogy a belmisszió irányítását egy "teremtő lélek" irányítására kell bízni, azonban senki sincsen, aki megfelelné ennek a megbízatásnak. Ezért azt javasolta, hogy a misszió érdekében két embert küldjenek külföldi tanulmányra, s a munkát szakokra lebontva különböző szakbizottságok és személyek vezessék, mert senki sem érthet egyszerre mindenhez. Imre Lajos: *A belmisszió problémája.* Az Út 1923. 60–61.

annak minden diszciplínája, ha nem is közvetlenül, de közvetve a misszióra néz. „Egész theológiánk iránya az építő theologia, s még a zsidó és görög nyelvek tanszéke is – mely tárgyak látszólag legmesszebb esnek a belmisszió kérdésétől” – írja Az Útban.⁵⁴ Nagy Lajos külön intézmény létrehozásával képzelte el a bel- és külmissziót. Ehhez azonban az államhatalom elismerésére is szükség lett volna, amire pedig nemigen lehetett számítani azokban az években.

Imre Lajos a mellett állott ki, hogy *a belmisszió az akkori egyház legsürgősebb kérdése*, az semmiképpen sem lehet egyházon kívüli, s a létrehozandó bizottságnak pásztori és adminisztratív segítséget kell nyújtania a már beindult és tovább szélesítendő missziói munkához. Az intézményesítés és a misszió ügyének egy-két személyre való ráruházása ellen így nyilatkozott: „a bürokratikus elfogultság megöli a munkát. Ehhez a munkához elsősorban nem is adminisztráció, hanem inspiráció kell”.⁵⁵

Az 1922-es javaslat nyomán alkotta meg az 1923. november 23–25-iki Egyházkerületi Közgyűlés az Imre Lajos által már előbb előkészített belmissziói szabályzatot, és megválasztotta a Belmissziói Bizottságot.⁵⁶ A bizottság már egy év múlva biztató eredményeket tudott felmutatni: felfezaporodott a belmissziói munkát felkarolók száma, és nagy lendülettel indult meg a vasárnapi iskolai oktatás. Késlekedett azonban az egyházmegyei missziói előadók megválasztása, és nyilvánvalóvá lett, hogy munkamódszereket kell tisztázni és elkerülhetetlen a belmissziói kurzusok beindítása, valamint a munkához szükséges kézikönyvek kiadása.⁵⁷

Az eredményektől fellelkesült Igazgatótanács azonnal kimondta a kül- és belmissziói ügyosztály megalakítását, és annak előadójául Imre Lajost választotta meg. Ő azonnal tiltakozott, mert ez a jól beindult és önálló belmissziói szolgálat központosítását és megmerevítését jelentette. Feltétlenül el akarta kerülni az 1892-ben már megesett hibát, amikor is a belmisszió ügye többek között a rideg adminisztráció és bürokrácia talaján veszett el.

1933-ban szintén az ő javaslatára hozták létre az Egyházkerületi Missziói Tanácsot, abból a célból, hogy összehangolja a Vasárnapi Iskola Szövetsége, az IKE, Nőszövetség, Férfiszövetség, Leányszövetség, a Diakóniai Intézet és az Árvaház tevékenységét.

Erdélyben nagyszámú egyházi iskola működött az I. világháború előtt. 1921 után Nagy Károly püspök vállalta fel a felekezeti iskolákért való küzdelmet. A tanítói állások érdekében egyrészt a lévitaképzést látta megoldásnak. Általuk a lelkipásztor nélküli kis gyülekezetek gondját is megoldani vélte. Másrészt a teológiai képzést kívánta megreformálni olyan módon, hogy az szerényebb, bibliai nyelveket mellőző és magasabb teológiai képzésre szakosodott volna. A tervek visszatetszést szültek. Az ellentétek oka az volt, hogy Nagy Károly jogi, szervezeti, iskolai és intézményes megszilárdulásban látta az egyház jövőjét, s ezért kevés bizalma volt a lelki megerősödést célul kitűző missziói munkában. A belmissziót azonban mégsem akadályozta meg, főként Pilder Máriának köszönhetően, akire a püspök nagyon hallgatott. A lévitaképzés mindazonáltal beindult, de a jelöltek felkészültsége általában nívó alatt állt. Imre Lajos szerint a legfőbb baj az volt, hogy a kellő képzettség mellől a megfelelő lelki hozzáállás is hiányzott. Hogy a lévitaképzés mégsem volt teljesen hiábavaló, azt az is

⁵⁴Uo. 61.

⁵⁵Uo. 65, 67.

⁵⁶Előadója: Imre Lajos. Lelkészi tagjai: Kádár Géza, Vásárhelyi János, K. Nagy Lajos, Tőkés József, Hegyi András, Farkas Jenő. Világi tagjai pedig: dr. Gazda Kálmán, dr. Nagy Endre, dr. Jancsó Ödön, dr. Kristóf György, Ferenczi Gábor, Nagy Jenő és Juhász Albert.

⁵⁷Imre Lajos a presbiterok nevelése érdekében írta *A ref. presbiter kiskatáját*. (I–III.) Az Út 1923. 30–31. 1934-ig még 7 kiadásban jelent meg.

bizonyítja, hogy voltak közöttük olyanok, akik majd aktívan részt vettek a missziói munkában.

Imre Lajos számára az volt fájdalmas, hogy Nagy Károly a maga iskolapolitikájának akadályozását látta a missziói munka beindulásában. Később szintén fájó pontja volt a Makkai-val való összhang megbomlása. Makkai attól félt, hogy hajdani tanártársai bele fognak szólni az egyházkerületi kormányzásba, és pedig a régi barátság jogán.⁵⁸ Viszont egyetértett Imrével abban, hogy az egyházi iskolák feladata nem más, mint új életminőség kialakítása az ifjúságban a szeretet szellemével és az Isten iránti engedelmesség példaadásával.⁵⁹

Imre Lajos a vallásos nevelés teológiai alapjait is a reformatori örökségben fedezte fel Kálvin nyomán, és pedig úgy, hogy nem a racionalizmus és liberalizmus által félretett eleve elrendelés tanának az igazságát kereste, hanem annak gyakorlati alkalmazását. A *Kijelentés és paedagogia*⁶⁰ című tanulmányában a nevelés céljáról, indokáról és módjáról beszél azzal a felismeréssel, hogy Isten az, aki lehetségessé teszi a nevelést. A *predestináció tana az igehirdetésben és a nevelésben* című tanulmánya (Debrecen 1933–1934) azt tükrözi, hogy a nevelés előfeltételét és alapját az eleve elrendelésben fedezte fel. Úgy látta, hogy enélkül minden nevelői szándék és fáradozás reménytelen. Ez határozza meg a nevelés célját – ami nem más, mint igehirdetés – és módszerét is, hogy tudniillik: Isten közeledik mind a gyermek, mind pedig a nevelő felé. Ezáltal a nevelő csak eszköz. Nem bízhatja el magát, hanem imádkoznia kell a Szentlélekért és a gyermekért. Ugyanis Isten döntött a gyermekek felől, őket a maga ígéreteinek örökösévé tette, és gondoskodik is arról, hogy az Ige eljusson hozzájuk és el tudják fogadni azt. Ennek jeléül adta Isten a keresztséget.

Az iskolai vallástanítás és a konfirmáció megreformálására 1925–1930 között került sor. Ezt a reformot Imre Lajos készítette elő egy sor, főleg Az Útban megjelenő írásával.⁶¹ Arra is rámutatott, hogy konfirmáció felfogása tekintetében tapasztalt határozatlanság és bizonytalanság mutatja a leginkább az egész egyházi felfogás ingadozását. De ennél mégis lényegesebb egy követelmény: az egyház felelős azért, hogy a gyermekeket és az ifjakat Isten elé állítsa.

Imre Lajos reformtervének újdonsága abban is állott, hogy összekapcsolta benne az iskolai vallástanítást, a vasárnapi iskolát és a konfirmációi előkészítést. A vallásos nevelés egyesítése érdekében mindhárom formát a konfirmációra irányította, s a Nagy Péter-féle káté helyett az újonnan kiadott Heidelbergi Káté használatát sürgette. Nem azért, mert benne a tan nyer világos megfogalmazást, hanem azért, mert az mindenekelőtt a hit személyes megvallása, és pedig az egyénieskedéstől megvédő biblikus formában, vagyis a kijelentés igazi üzenetéhez kötötte. A közös hitvallás kapcsol bele ugyanakkor azoknak a közösségébe, akik ezt a hitet kötelezőnek ismerik el önmagukra nézve. A hitvallás teszi lehetővé azt az egymás hite által való épülést, amely nélkül az egyén csak magát építi.⁶²

A Heidelbergi Káté értékeinek újrafelfedezése határozta meg azt a 1926-os erdélyi vallástanítási reformot, amely a következőkre épült: 1. a vallástanítás az igehirdetés egyik mód-

⁵⁸ A püspökké lett Makkai a Vécsei Szövetség utolsó szépsiszentgyörgyi konferenciáján ezt mondta volt tanártársainak: "A ti feladatotok az lesz, hogy ha én intek, engem támogassatok." A szövetség tagjai elutasították ezt a kérésnél többnek hangzó igényt. Önéletrajz. 189.

⁵⁹ Egyházkerületi közgyűlési jkv. 1925. 18–19.

⁶⁰ A Dolgozatok a ref. teol. tudomány köréből 8. számában. Kvár 1931.

⁶¹ *Hogyan tanítsunk vallást?* Kvár 1922. – *A vasárnapi iskola célja, anyaga és módszere.* Az Út 1923. 153–156. – *A konfirmációi előkészítés kimélyítése.* Az Út 1923. 157–166. – *Még egyszer a konfirmáció reformjáról.* RSZ 1924. 192–194. – *Vallástanításunk és vallástani könyveink.* Az Út 1924. 69–71. – *Vallástanításunk megújulásáért.* Az Út 1924. 177–183. – *Konfirmációnk reformja.* Az Út 1925. 86–92, 108–110. – *Vallástanítási tantervünk reformjához.* Az Út 1925. 251–255.; 1926. 76–84.

⁶² *A hitvallás az életben és a munkában.* Az Út 1928. 185.

ja; 2. ez az igehirdetés a Biblia, a hitvallás és az egyház története által vezet el hitbeli engedelmességre, mind egyéni, mind pedig közösségi vonatkozásban; az anyag elsajátítása nem öncél, hanem Isten üzenetére és magára Istenre vonja fel a figyelmet; 3. az anyagot a gyerekek korához mérten, koncentrikus körökben kell elmélyíteni.⁶³ A reform előírásait követő tankönyvek 1928-ra, illetve 1929-re készültek el Makkai Sándor és Imre Lajos szerkesztői munkája és Maksay Albert, Nagy Géza, Gönczy Lajos, Imre Lajos, valamint Székely János szerzőségében.⁶⁴ Ezek a tankönyvek az 1929/1930-as tanévben minden erdélyi református iskolában kötelezővé lettek, az Igazgatótanács pedig 1936-ban rendelte el, hogy a gyülekezetek minden esztendőben tartsanak konfirmációt a 14 évet betöltött ifjak számára.

A vallásoktatás tekintetében igen fontosnak tartotta a katekéta személyes hitét, hogy ezáltal lelki kapcsolat jöhessen létre a tanító és tanítottak között, és hangsúlyozta, hogy egy területen sem olyan pusztító a lélek nélküli munka, mint abban a katekézisben, amelyet szigorú parancsokkal és kényszergetésekkel végeznek. Ezen a munkaterületen a legfontosabb a személyes példaadás és a megélt keresztyénség. Így a konfirmáció reformja akkor oldódik meg igazán, amikor vallást oktató lelképásztorok Istennek átadott eszközként állanak be ebbe a szolgálatba.⁶⁵

A vallásoktatói reform nem kevés vitát váltott ki. Legtöbbször az újonnan bevezetett Heidelbergi Káté nehézsége, taníthatatlansága és érthetlensége miatt idegenkedtek tőle. Később maga Imre Lajos is beismeri, hogy az általuk szerkesztett tankönyvekben módszertani hibák is voltak és tulajdonképpen csak félmunkát tudtak elvégezni, először, mert a Heidelbergi Kátéhoz szükséges, a tanító számára készülő vezérkönyv nem íratott meg, másodsor, mert a kiadott könyvek teljesen osztott, felekezeti iskolák számára készültek, s nem készült, amint szükséges lett volna, külön tankönyv az állami és más vallású iskolák tanulói, valamint összevont osztályú iskolák számára.⁶⁶ De kétségtelen, hogy a törekvésük nem volt hiábavaló. A vallásoktatói reform legnagyobb eredménye talán az volt, hogy kezdett helyreállni az Ige tekintélye a katekézis területén.

Imre Lajos nem tévesztette szem elől azt a célt sem, hogy a gyermekeknek (majd) be kell kapcsolódniuk az egyházi életbe. Ezért tartotta feltétlenül szükségesnek a gyermek-istentiszteleteket. Így a gyülekezeti vallásos nevelés két ágát, a vallástanítást és a vasárnapi iskolát egy harmadikkal kívánta kiegészíteni, a gyermek-istentisztelettel.

1924-ben Gönczy Lajos vette át a vasárnapi iskolai munka közvetlen irányítását. Az alig két-három éves múlttal rendelkező munkaág ekkor már szép eredményeket tudott felmutatni. Mintegy negyven egyházközségben indult be a vasárnapi iskola. A megalakított körülbelül száz csoportban már több mint 3500 gyermekkel foglalkozhattak az oktatók.

Míg Imre Lajos a vasárnapi iskolát és az iskolai katekizációt a konfirmációra irányította, addig az ifjúsági bibliaköri nevelést a konfirmációra építette. A bibliaköri ifjúsági mozgalom első fészke a Teológia volt az 1921. február 28-án 28 taggal megalakult IKE-vel, amelynek élén nemcsak Imre Lajos állott, hanem Makkai Sándor és Tavaszgy Sándor is. Ez az YMCA munkáját mintázta le, és a középiskolás ifjúsági bibliakörök megalakulásáért fáradozott. Tevékenységükbe a kolozsvári református egyetemi hallgatókat is bevonták. Imre Lajosnak Az Útban és a mozgalmat támogató lapban, az Ifjú Erdélyben megjelent írásai figyelmeztet-

⁶³ *A vallástanítás nehézségei kérdéséhez.* Az Út 1938. 144–152.

⁶⁴ Imre Lajos – Maksay Albert: *Valláskönyv az elemi iskolák I. és II. osztályos református növendékei számára.* 1928. Imre Lajos – Maksay Albert – Nagy Géza: *Valláskönyv az elemi népiskolák III. és IV. osztályos református növendékei számára.* 1929.

⁶⁵ *A hitvallás az életben és a munkában.* 182–192.

⁶⁶ *Önéletrajz.* 192.

tek állandóan arra, hogy az IKE munkájának helye az egyházban van. Ez a lap biztosította azt, hogy a lelki tartalom ne vesszen el.⁶⁷

Az Erdélyi Református Egyházkerület 1934-ben adta ki Imre Lajos *Az Ige és a fegyelem* című munkáját. Benne az egyházi fegyelem bibliai, hitvallási és történeti alapjainak ismertetése után az egyházi fegyelem lényegét fejt ki.⁶⁸ Ez után a teológiai, jogi és lelkigondozói szempontokat ismerteti, végül pedig gyakorlati kérdésekkel foglalkozik. Ez a könyv egyenes következménye annak a felismerésnek és követelménynek, hogy az egyháznak az Ige egyházává kell lennie, s hogy az Ige rendet és fegyelmet munkál. Imre Lajos tehát nem abból indult ki, hogy a lelkipásztorok és hívek részéről fegyelmeztelenség és rendetlenség tapasztalható. A fegyelem elérése nem valami Igétől független cél, sem nem lehet eszköz különböző aktuális gondok megoldására, hanem a befogadott Ige munkájának a következménye, *állapota*. Ezért a fegyelmezést nem a bíraskodással, hanem a fegyellemmel kapcsolta össze. A fegyelmezés nem büntető jellegű, hanem az Igéből következő ékes és szép rend fenntartásának módja.

Mivel tisztán látta, hogy fegyelemről és fegyelmezésről csak a lelkigondozás mellett lehet szó, ezért könyvével a gyülekezeti lelkigondozás beindítását és kiszélesítését szorgalmazta.

Imre Lajos munkásságához fűződik a gyakorlati teológia egyik diszciplinájának, az ekleziasztikának tisztázása és kialakulása.⁶⁹ *Ekkleziasztika* című könyve úttörő jellegűnek tekinthető. „A nem magyar nyelvű református iradalomból több hasonló munkát idézhetünk, de ekkleziasztikának mint külön diszciplinának igazolása ismeretlen.”⁷⁰ Az ekleziasztika megnevezést már Ravasz László (1907), majd pedig László Dezső és Makkai Sándor is használta.⁷¹ A könyv újdonsága viszont az volt – s ez erdélyi sajátosság –, hogy míg mások a gyakorlati teológia bevezetésében tárgyalták az ekleziasztikát, addig Imre Lajos a gyakorlati teológia olyan tudományágaként határozta meg, amelynek szükségszerűen össze kell foglalnia a többi diszciplinát. Az ekleziasztika tehát a tudomány, valamint a gyakorlati lelkészi szolgálat és belmisszió elméleti letisztulása, s az egyház „itt és most” kifejtendő szolgálatának kérdéseit tárgyalja.

Imre Lajos *Katechetikája*, a vallásoktatás teológiai alapokra épített rendszere 1942-ben jelent meg. Makkai Sándor abban látta a munka legnagyobb értékét, hogy az teljesen az Igére alapult és ezért nem pedagógiai, hanem teológiai jellege van. Czeglédi Sándor⁷² pedig mindenekelőtt azért üdvözli a könyvet, mert hézagpótló jelentőséggel bír. Megállapítja ezután, hogy a protestantizmus akkor lett kultúrprotestantizmussá, amikor harmóniába próbálta hozni a világi nevelést és a vallásoktatást, a valláspedagógiát pedig a humanisztikus idealizmus alapjaira helyezte. A német idealizmus megrendülésével azonban bizonytalanná lettek a pedagógia alapjai is, s azóta német, holland, angolszász, de magyar területen is csak kísérle-

⁶⁷ *Pár szó ifjúságunk gondozása irányáról.* Az Út 1923. 120–122. – *A bibliaköri munka lényege és módszere.* Az Út 1924. 117–122, 140–144, 169–174. – *A vezető könyve ifjúsági mozgalmak, bibliakörök, az ifjúsági keresztyén egyesületek vezetői számára.* (Összeállította: Imre Lajos) Kvár 1927. – *Az ifjúság válsága.* Nagybánya 1930. – *Ifjúsági munkánk válsága.* Az Út 1935. 16–20. *Ifjúsági mozgalmak.* Cserkészlet, Ev. Ker. Diákszövetség, IKE. IfjErd 1923. szept. 15. – *Mi a bibliakör?* IfjErd 1923. márc. 17–18. – *A bibliaköri munka lényege.* IfjErd 1924. szept. 9. nov. 52–53. – *Miért szükséges a Heidelbergi Káté?* IfjErd 1933. márc. 91. – *A konfirmáció ifjúságunk életében.* IfjErd 1939. márc. 54–56.

⁶⁸ A bibliai és hitvallási alapokra figyelmeztetett az *Egyházi törvényhozásunk új követelményei* (Az Út 1939. 202–212, 236–244, 291–294, valamint különnyomatban, Kvár 1940) című ekleziasztikai tanulmányában is, amellyel a törvényalkotó zsinatot kívánta figyelmeztetni.

⁶⁹ *Az ekkleziasztika, mint gyakorlati teológiai diszciplína.* = Ravasz László *Emlékkönyv.* 1941. 333–352. és különnyomata, 1941; és *Ekkleziasztika.* Coetus Theologorum kiadványa, 2. sz. Bp. 1941.

⁷⁰ Magda van der Ende, *i. m.* 161.

⁷¹ László Dezső: *Az anyaszentegyház élete és szolgálata.* Kvár 1938. – Makkai Sándor: *Az egyház missziói munkája.* PSZ 1936. 319–322.

⁷² *Imre Lajos Katechetikája.* PSZ 1943. 276–279.

tevések folytak a kérdés megoldása tekintetében. A Szele Miklós 1925-ben írt módszertana már elavult teológiai felfogásra épült.⁷³

Imre Lajos túlhaladottnak tartotta a Konvent 1940-es vallástanítási tanterve mögötti teológiát.⁷⁴ Könyve címének a kiegészítése – *A református keresztyén vallásos nevelés rendszere* – már önmagában programot jelentett. Azt, hogy katekétikája hitvallásos jellegű és nem általánosan pedagógia, vagy olyan valláspedagógia, amelynek csak egy szelete a katekétika. Ez teológiai diszciplína, és pedig az egyházi vallástanítás elméleteként. A könyv érdeme tehát az, hogy a vallásos nevelést igehirdetésnek tekinti, a hitvallásos egyházi, teológiai szempontokat érvényesíti; nem emberközpontú és így a gyermek megismerését nem lélektani, hanem teológiai kérdésnek tekinti. Nem a gyermeket, hanem az Igét tekinti abszolútumnak.

A belmisszió és az ifjúsági munka kereteibe tagolódott be a Sáfársági Mozgalom. Az 1927 nyarán tartott révi ifjúsági konferencián 37-en vállalták Imre Lajossal, hogy minden jövedelmük tizedét Isten céljaira fordítják, legfőképpen az ifjúsági munka támogatása céljából. A mozgalom alapszabályzatát egy év múlva fektették le. Imre Lajos a sáfárság indoklását Kálvin tanításában találta meg: „Isten bennünket megáldott, hogy felebarátainkon segíthessünk, mi sáfárai vagyunk...”⁷⁵ Az Imre Lajos által írt *Sáfárkodó egyház* (Nagybánya 1930) című könyvecskében igen lényeges az a szemléletmód, hogy nem szabad különbséget tenni világi és nem világi dolgok között, mivel Krisztus az egész világot megváltotta-megvásárolta, s ezért minden az ő tulajdonában van és mindennek az ő rendelkezésére kell állnia.⁷⁶ Erre éppen a kegyelemből való megigazulás tanít meg. De amint a bűn szolgálatában minden átokká lesz, úgy az Istentől eltulajdonított ajándékok is átokká is gyalázzá lesznek. A mozgalom felpártolását szintén az Ifjú Erdély vállalta fel. Ebben jelentek meg Imre Lajos ilyen vonatkozású írásai.⁷⁷

A sáfárság célja nem a gazdasági élet megerősítését szolgálta. Nemcsak a háládatos és adakozó lelkület megnyilvánulása volt, hanem életmód. Akik beléptek a sáfárságba, arra is elkötelezték magukat, hogy naponként egyórai csendességet tartanak bibliatanulmányozással. Imre Lajos arra is vigyázott, hogy a mozgalom teljesen beletagolódjék a hivatalos egyház életébe és alávesse magát annak. Ezért az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa 1930. február 20-án el is ismerte a Sáfársági Mozgalom alapelveit és munkarendjét.⁷⁸

Család, nemzet, haza és nép Imre Lajos felfogásában⁷⁹

Imre Lajost a második világhégés indította arra, hogy tisztázza a család, nemzet, haza és nép fogalmára vonatkozó addigi szemléletmódját. Erre a szemléletmódra mindenekelőtt a

⁷³ Szele Miklós: *A népiskolai keresztyén vallástanítás módszertana*. 1925.

⁷⁴ *Milyen legyen a ref. vallástanítás tanterve és módszere?* Az Út 1942. 175–183, 200–204, 218–220. és különnyomata, Kvár 1942.

⁷⁵ *Institutio*. III. 7. 5.

⁷⁶ Imre Lajos: *A Sáfárkodó egyház*. 80.

⁷⁷ *Sáfárkodás, mint gyakorlat*. IfjErd 1940. febr. 35–36. – *A tized kérdése*. IfjErd 1940. márc. 60. – *Ifjúsági munkánk és a sáfárság*. IfjErd 1940. ápr. 83–84. – *A lélek és a pénz*. IfjErd 1940. máj. 101–102. – Lásd még: *Sáfársági hét*. RSZ 1936. 67–70.

⁷⁸ Alapelvei és munkarendjének pontjai között többek között ezek álltak: a mozgalom nem jogi szervezet, nem egyesület, és aláveti magát az egyháznak; a jövedelmek 10%-a csak jelképezi, de nem meríti ki a sáfárság fogalmát; a sáfárkodás számon nem kérhető; aki ezt gyakorolja, tanácsot kérhet más sáfársági mozgalomba tartozó tagtól, de mindenkinek Isten előtt kell számot adnia a maga lelkiismerete szerint; tagjai a helyi gyülekezet bibliáoráit látogatják; az egy községben élők havonta egyszer megbeszélésre gyűlnek össze, és minden szombat este egymásért is imádkoznak. A mozgalom hivatalos szerve az Ifjú Erdély volt. A tagok a kolozsvári központtal levelezhettek, ez pedig negyedévente körlevelet bocsátott ki a tagok részére.

⁷⁹ *Létrendek*. Dolgozatok a ref. theol. tudomány köréből. Vásárhelyi János, Tavasz Sándor, Gönczy Lajos, Imre Lajos, Nagy Géza, Maksay Albert, Nagy András: *Az idő határában* című tanulmánykötetben. Kvár 1946. 30–39.

biblicitás jellemző. Alaptétele az, hogy az élet *közösségi formák* között zajlik. Közösségi formák, azaz *létredek* a család, a nemzet, az állam és a haza.

Minden háború egy pozitív és egy negatív tényt tesz világossá. A negatív az, hogy a közösségi kapcsolatokat fellazító és meghasonlott ember önmaga ellen tör, s ezzel együtt leleplezi mindazt, ami csíráként vagy éppen kibontakozva benne van a bűneset óta: féktelenül érvényesíti saját magát és önző érdekeit a másik emberrel szemben. A háborúk után azonban elemi erővel jelentkezik az emberiségben az a vágy, hogy helyreállítsa a szétszakadt kapcsolatokat és az általa összetört közösséget. Ez a tény pozitíve igazolja azt, hogy az ember nem élhet közösség nélkül. A közösség alapja azonban nem a közös és kölcsönös érdekek és nem az összetartozás egységalkotó vonása, még csak a világnézeti és kulturális együvé tartozás sem. Az igazi alap az, hogy „az ember ember voltához, valóságához, egzisztenciájához nélkülözhetetlenül hozzátartozik a másik ember”.⁸⁰ Közösségre teremtett állapotából következik, hogy nem nélkülözheti az embertársak közösségét, viszont önmagában képtelen ennek a közösségnek a megalkotására vagy megőrzésére. Az emberi lét tragikuma éppen az, hogy míg teljesen a másik emberre van utalva és nem tud nélküle élni, mégis hajlandó gyűlölni azt. Ezért a közösség igazi alapja az ember felett áll. A közösség nem az ember önként vállalt feladata, hanem Istentől adott és parancsolt. Megvalósulása pedig attól függ, hogy az ember milyen viszonyban van Istennel. Noha mindenekelőtt az tudatosodik az emberben, hogy szüksége van embertársaira, mégis az Istennel való viszonya az, ami a legközelebbi számára, s ami elsődlegesen befolyásolja az életét. Amikor képes meghallani Istent és felel neki, akkor felelősség ébred fel benne. Ez az Isten által felébresztett *felelősség alatt vállalt lét* az, amely aztán fenntartja a létredeket és alkalmassá teszi az embert arra, hogy alakítsa is az életét.

A *család* kezdettől fogva *biológiai közösség* is, a *származás és eredet közössége*. Ezt törheti szét a népiség és a faji kapcsolat gondolata, illetve az a szemléletmód is, miszerint a család termelőképes egyedeket létrehozó gazdasági közösség. Ilyen szemléletmódban lett a szülőből élet- és házastárs, elkülönült egymástól a férfi, a nő és a gyermek, s az állam létredeje fölébe kerekedett a családnak, azaz eszközzé tette a maga céljai érdekében. Ezzel szemben a Biblia arra tanít, hogy a családot nem az utódok születése, nem az egymásra utaltság és nem a megélhetés kényszere tartja egybe, hanem a családot teremtő Isten akaratára. Ezt a családot meg-megronthatja a bűn, de nem szüntetheti meg.

A *nemzet* fogalma akkor lesz veszélyessé, ha az a faj és nép fogalmával azonosul. Ha a nemzet faj, akkor elveszíti etikai tartalmát és csak természeti, biológiai közösséget jelent. Ha a nemzet a nép fogalmával azonosul, akkor történelmi és társadalmi képződménnyé lesz, olyan célfogalommá, amely aztán azt a látszatot kelti, mintha teljességre jutott volna és nem volna szüksége haladásra. Ez vezet el arra, hogy a nemzet elveszti a józan önkritika érzékét és képtelen lesz hibáinak beismerésére és a bűnbánatra.

A nemzet a bűnössé lett világban keletkezett, és ezért elválasztotta az emberi csoportosulásokat. De a nemzetek mégsem Isten akaratán kívül születtek. Ezért csak úgy tölthetik be rendeltetésüket, ha *felismerik és elfogadják azt az Istentől kapott sajátos feladatukat*, amelyet Imre Lajos ApCsel 17,26–27-tel határoz meg. A nép akkor lesz nemzeté, amikor elfogadja Isten reá vonatkozó sajátos parancsát. Ebben az engedelmisségben lesz a nemzetnek sajátos egyénisége. Ha viszont a nemzet elutasítja Isten sajátos parancsát, csak mások fölé kerekedő és másokat elnyomó nép lesz.

A romantikus szemléletmód szerint a *haza* érzelmi vonásokra épül és materialisztikus vonású, amennyiben egy bizonyos életet biztosító területhez kötődik. Ennek a felfogásnak tragikus következményei lehetnek; mert ha a föld nem biztosít megfelelő életkörülményeket és

⁸⁰Uo. 34.

inkább csak szenvedés helyévé lesz, akkor már nem tekinthető otthonnak. Ellenségessé is válhat és így akár el is lehet hagyni. A romantikus hazaképből tehát az erkölcsi töltet hiánya is következhet. Ezért vallja Imre Lajos szintén ApCsel 17-tel, hogy *a nemzet ajándékba és lakásul kapja a földet Istentől. Azon kell keresnie Istent és azon kell szolgálnia őt.* Ebből aztán olyan következtetéseket von le, amelyek ma még aktuálisabban hangzanak és még inkább köteleznek, mint ötven évvel ezelőtt: a földet nem lehet feladni, de másoktól sem lehet elvenni; a földet nem lehet önzően kihasználni, de elhanyagolni sem szabad. „A haza lehet és kell is legyen a szent haza, nem önmagában, hanem azért, mert benne az Isten által adott hivatást felismert, neki szolgáló nép hálásan használja fel azokat, amiket kapott, s mert annak a népnek csak ott van igazi alkalma hivatása betöltésére.”⁸¹

Az ember nem mint magányos lép a világba, hanem mint gyermek. Azokhoz tartozik, akik életet adtak neki. Egy nemzet tagjaként születik, amelynek múltja és jövője van. Benne erősödnek meg a nemzet adottságai. Egy otthont adó haza örököse. Ha elveti ezeket, magát tagadja meg, egyedülivé, árvává, otthontalanná lesz és lehetetlenné teszi a maga Istentől kapott életét.⁸²

Imre Lajos itt is a bibliai alapokra épít, amikor azt mondja, hogy a létrendek igazi állapotát nem lehet visszaadni az egyéni élet újraformálásával, pusztán csak gazdasági és erkölcsi úton, vagy pedig a körülmények és formák megváltoztatásával. „A hitben újulhat meg az ember, mert ebben léphet Istennel igazi, benső közösségre, ezzel találja meg a másik embert és ezáltal indulhat meg egy új életnek az útján.”⁸³

*

Imre Lajost 1948. július 1-jével kényszerítették nyugdíjba. Bár teológiai tanárként többet nem szolgálhatott, élete végéig végzett kiegészítő lelkipásztori szolgálatokat a kolozsvári gyülekezetekben. A kolozsvár-hidelvei gyülekezet presbitere volt, az egyházmegye fegyelmi bizottságának és a Zsinatnak tagja, és élete végéig vezetett egy női bibliaórai csoportot. Nyugdíjas éve alatt készítette kilenc bibliai könyvhöz írt textusmagyarázatait (Ézs, Énekek, Ezsd, Neh, Jób, Préd, 1–2Pt, Jel), hogy ezzel is segítséget nyújtson lelkipásztortársainak, és mindenütt ott volt, fiatalos szolgálatkészséggel, ahol szolgálni kellett. 1974. március 8-án hunyt el. Gyászjelentőjén talán nem is annyira a fájdalmat kikiáltó, hanem inkább a királyi méltósággal, de krisztusi szerénységgel és alázatossággal szolgáló egész élet elismerése állott: „Nagy fejedelem esett el ma Izráelben.”

Imre Lajos egész életére és szolgálatára az jellemző, hogy míg némelyek a mutatósbabb és elismerést arató munkákat választották, addig ő szerényen és mindig a háttérben maradva vetette neki vállát a munkának, mindig ott, ahol a teher a legnagyobb és emberfeletti volt, s ahol a legkevesebb elismerésre lehetett számítani.

Mi volt ennek a szolgáló életnek a titka? Nyilván mindaz, amit az Istennel való mindennapi közösségben fogadott el, s ami felől talán a legtöbbet a *Mi értelme van a jóságnak a gonosz világban?*⁸⁴ című dolgozatából tudhatunk meg.

A dolgozat címében is feltett kérdésre egyértelműen negatív a válasz: „Nincs, mert nincs értelme, haszna, magyarázata a kegyelemnek, sőt emberi szemmel felmérhető és látható eredménye sincs. A jóság, a hitben való engedelmesség önmagáért van, anélkül hogy gon-

⁸¹ Uo. 37.

⁸² Uo. 34.

⁸³ Uo. 37.

⁸⁴ *Mi értelme van a jóságnak a gonosz világban?* Az Út 1942. 67–75.; valamint a Tavasz Sándor – Imre Lajos – Gönczy Lajos – Nagy Géza és Nagy András társszerzőségében megjelent *Világot legyőző hit* (Dolgozatok a ref. teológiai tudomány köréből) című könyvben, Kvár 1942.

dolna arra, mi lesz a sorsa, lesz-e hatása, nyerek-e érte és általa valamit; engedelmeskedem, mert nem tehetek mást, mert erre kényszerít Isten Lelke, aki vezet és irányít.”⁸⁵ Ennek a jó-ságnak a Krisztus világot megváltó jósága az alapja. Így az emberi jóság nem a világ megváltását tűzi ki célul, hanem *bizonyágtételt a kegyelem és Isten diadala felől – minden eredmény, ellenkezés, kudarc teljes félretétele mellett.*

Emberi szinten mindig akkor bukik el a jóság, ha az a világ milyenségének függvényévé válik. A világ pedig egyértelműen rossz. Imre Lajos azonban csakis az Isten előtti önismeret keretében akar tudni a világ értékeléséről: a világ rossz, de ezt a gonosz-ságot magunkban is megtaláljuk. Ebből a biblikus alapból következik Imre Lajos sajátos és missziós jellegű szemléletmódja, s ugyanakkor egyházképe is: a keresztyénség nem kizárólagos, nem csoportkegyesség; egyetemes és – Isten akaratából – nem kevesebbet, mint az egész gonosz világot igénylő. Eppen ezért – s nem csak jelleméből adódóan – utasítja el a pietizmus csoportjellegét vagy a kegyességet bizonygató jelmutogatást. Mert téves az, ha valaki a jó és gonosz megítélésének jogát saját magának igényli. Ezáltal kívülvalóvá lesz, s szembeállítja az igaz embert és a világot. „Mihelyt a világot úgy nézem, mint amelyben én is benne vagyok, mihelyt az embereket úgy nézem, mint akik között én is helyet foglalok ... akkor már nem beszélhetek egy világról, amely kívülem van, hanem csak egy világról, amelyhez én is hozzátartozom, amelytől nem tudok elszakadni, amelyben élek, s amelyhez életem minden külső és belső vonása elválaszthatatlanul kapcsol oda. És nem beszélhetek emberekről, így általában és rajtam kívül lévő emberekről, hanem csak olyanokról, akikkel elszakíthatatlanul egybe van fonódva az életem, mert nem emberek, hanem testvéreim, velem együtt élő, küzdő, sőt velem együtt a bűnben élő testvéreim... És nem mondhatom gonosznak az embereket általában anélkül, hogy saját magamat közéjük ne soroznám, mert ezek az emberek a bűn alá vetettségben osztoznak velem s én osztozom velük, nem szakadhatok el tőlük, s nem tagadhatom meg őket anélkül, hogy saját magamat meg nem tagadnám.”⁸⁶

Imre Lajos a hitével szemlélte a világot. A gonosz világot Krisztus megváltott világának látta, és pedig olyan testvérekkel, akikért Krisztus meghalt.

Irodalom

- Nagy Géza: *Tizenöt év a lelki egyház szolgálatában. = Akik kősziklára építettek.* Kvár 1934.
Tavaszy Sándor, Imre Lajos dr.: *Hívatus és élet.* RSZ 1938. 211–212.
Hírek. *Imre Lajos 70 éves.* RSZ 1959. 82–83.
Dr. Imre Lajos köszöntése. RSZ 1968. 322–325.
Dávid Gyula: *Dr. Imre Lajos doktori kitiintetése alkalmából.* RSZ 1972. 134–136.
Dávid Gyula: *Imre Lajos.* RSZ 1973. 435–445.
Tőkés István: *Emlékezés D. Dr. Imre Lajos ny. teol. prof. ravatala mellett.* RSZ 1974. 186–190.
Hazaköltözött testvéreink: D. Dr. Imre Lajos. RSZ 1974. 245–246.
Tőkés István: *Csillagok.* Vásárhelyi – Tavasz – Imre. RSZ 1978. 391–399.
Csiha Kálmán: *Imre Lajos missziói előadói tevékenysége.* RSZ 1988. 529–533.
Péntek Árpád: *Imre Lajos poimenikája.* RSZ 1988. 534–542.
Kállay Csaba: *Imre Lajos publicisztikája.* RSZ 1988. 543–549.
Magda van der Ende: *Imre Lajos élete és teológiai munkássága.* Ráday College Press, Bp. 1990.
Ravasz László: *Emlékezéseim.* A Ref. Egyh. Zsinati Irod. Sajtóosztálya, Bp. 1992. 116, 123, 124, 144–145, 191–192, 301, 415.

⁸⁵ Az Út 1942. 18.

⁸⁶ Uo. 16.

Kozma Zsolt: *Változó világ – egységes életmű* (Magda van der Ende: *Imre Lajos élete és teológiai munkássága*. Ráday College Press, Bp. 1990). ErdMúz 1993. 1–2. füz. 111–113.
Adorjáni Zoltán: *Emlékezés Imre Lajosra (1888–1974)*. Üzenet 1994. dec. 23–24. sz. 7.

Imre Lajos tudományos-irodalmi munkássága*

Könyvek, tanulmányok, cikkek, fordítások, igemagyarázatok, prédikációk

Bathséba. Húsvéti rege (fordítás németből). Kis Tükör 1901. 107–109.

Amíg a koporsó megtelik (szerző nélkül, ford. angolból). EgyÚ 1910. 45–46.

A skót gyermekről. EgyÚ 1910. 83–84.

Jessie bizalma (szerző nélkül, ford. angolból). EgyÚ 1910. 15–16.

Hullám és hajó. EgyÚ 1911. 78–79.

A szomorú kertek lakója (mese). EgyÚ 1911. 89–91.

Az elveszett... Peabody után. EgyÚ 1911. 20–21, 41–43.

Hol van a gazdám? (Caesar, az angol király kutyája. Angolból, mese) EgyÚ 1911. 23–25.

Az ezüst gomb (mese). EgyÚ 1911. 41–43.

A hullám és hajó (Peabody után, Jak 2. Mese). EgyÚ 1911. 78–79.

A „szomorú kastély” lakója (mese). EgyÚ 1911. 89–90.

A szerpentin tó tündére. EgyÚ 1911. 145–147.

Aki az arany csillagok felett lakik. EgyÚ 1911. 120–122.

Jancsi karácsonya. EgyÚ 1911. 186–188.

Ism. *A vasárnapi iskola kérdése* (Davidson előadása). RSZ 1911. 659–661.

Ism. „*Ez ama Jézus.*” (Ravasz László: *Egyházi beszédek és elmélkedések*). RSZ 1911. 103–107, 120–123, 172–174. Csekme Ferenc: *Képek a parókiámról*, I. kötet. 251–252. *A gyakorlati theologia egy életkérdése* (Dr. Szabó Aladár: *Külmissziói kalauz*. Koszorú 1911. 171–180, 809–815, 847–849, 857–862).

A skót vallásos nevelés története a reformáció óta. ThSzkl 1911. 199–230.

A gyermek vallása. A katechetika módszertanának valláslélektani alapvetése. Hódmezővásárhely 1912. Ismertetése és bírálata. ThSzkl 1913. 149.

Bibliai történetek gyermekeknek elbeszélve. EgyÚ 1912. A világ teremtése. 55. Ádám és Éva. 81. A jel. 101. Kain és Ábel. 103. A tisztító (Peabody után). 158. Noé története. 158. Ábrahám kiköltözik hazájából. 185. A élet töredékessége. 211. Jákób megcsalja bátyját. 239.

Tanulmányok a skót vallásos nevelés történetéből. Hamilton Kátéja. ThSzkl 1912. 91–123.

Törekvés és eszmény. RSZ 1912. 750–751, 765–768.

Németországi levelek. RSZ 1912. 750–751, 765–768.

Esti órák (Peabody után angolból). Kvár 1912.

Az erkölcsi nevelés viszonya a valláshoz. Hódmezővásárhely 1912.

Bibliai történetek gyermekeknek elbeszélve (Zurhellen nyomán). EgyÚ 1912. A világ teremtése. 55–57. Ádám és Éva története. 81–83. A jel. 101–102. Kain és Ábel. 103–105. Vérontás és bűnbocsánat. 125–126.

A tisztító (Peabody nyomán). EgyÚ 1912. 151–152.

Skót egyházi élet a XVII. században. ThSzkl 1913. 1–25.

A belmisszió kérdései. RSZ 1913. 531–533, 540, 549.

Bibliai történetek gyermekeknek elbeszélve. EgyÚ 1913. Jákób vándorlása. 34–36. Jákób hazatér. 124–126. Józsefet eladják testvérei. 203–204.

A falu kultúrája. RSZ 1914. 40–44, 58–59, 76–78, 88–90, 107, 110, 120–123 (különnyomat).

*Összeállításához a Horváth István készítette bibliográfiát egészítettem ki és ellenőriztem. A könyvismertetések megjelölésénél – helyszűke miatt – nem mindig szerepel a szerző neve és a könyv címe.

- Vallástanítói tankönyvek a népiskolában.* RSZ 1914. 598–602, 616–617, 629–631, 661–663.
- A vallástanítás problémája.* PSZ 1914. 529–552.
- Alkonyat* (Mt 14,23b). EgyÚ 1914. 5–6.
- Egyenesség.* EgyÚ 1914. 51.
- Egy szó a konfirmált tanítványaimhoz.* EgyÚ 1914. 98–100.
- A boy-scout mozgalom irányeszméi.* MPaed 1914. 522–553.
- Ism. A. B. de Bary: *The letters of a schoolma'an.* MPaed 1914. 587–588.
- A lelkipásztor munkája a háborúban.* Az Út 1915. 26–32, 71–77, 112–117.
- A gyülekezeti munka előfeltételei.* Az Út 1915. 32–34, 78–83, 114–117.
- A munka irányító gondolatai.* Az Út 1915. 49–52.
- Robertson* (születésének százéves fordulójára). Az Út 1915. 235–243.
- A háború pedagógiája.* PSZ 1915. 417.
- Ism. Madern: *Pushing to the front.* MPaed 1915. 90. Gantzer: *Jugendpflege.* 1915. 290.
- Rabindranat Tagore: *The crescent moon.* 1915. 372.
- Meumann Ernő.* MPaed 1915. 616–619.
- A kálvinista lelkipásztor személyisége és helyzete.* Vásárhelyi József – Makkai Sándor – Révész Imre – Imre Lajos: *Jézus Krisztus jó vitéze.* Kvár 1916.
- A gyülekezeti munka bevezetése.* Az Út 1916. 27–30.
- Kis énekeskönyv.* Az Út 1916. 73–74.
- Lelkipásztori munka egy falusi gyülekezetben.* Az Út 1916. 108–112, 124–130, 200–206, 270–273, 279–281.
- A hadiárva nevelésének rendezéséhez.* MPaed 1916. 289–296.
- Ism. Bartók György: *Háború, közművelődés, nemzetnevelés.* MPaed 1916. 432–433.
- Ism. *Az ember.* (Györfi unit. tanár teol. beszélgetései.) RSZ 1916. 215–216.
- Ism. Az Út 1916. 113.
- A hadiárva kérdés megoldása.* Az Út 1916. 164–166.
- Javaulat a papok népmvelési munkájáról.* EgyÚ 1916. 107.
- A hadi árvák elhelyezése és nevelési kérdése.* EgyÚ 1916. 112–114.
- A lelkipásztor teendője egy visszatelepített gyülekezetben.* Az Út 1916. 279–281.
- Jézus Krisztus jó vitéze.* Kvár 1916.
- A mi jövődönk* (A hódmezővásárhelyi ref. egyházközség protestáns estélyén, 1917. ápr. 1.). EgyÚ 1917. 49–51.
- A Kálvin Szövetség feladatai.* EgyÚ 1917. 118–121.
- Tervezet az ifjúsági egyesületek kérdése megoldásához.* MPaed 1917. 294–311.
- Ism. Károly Sándor: *Az iskolán kívüli népoktatás és a népjólét.* MPaed 1917. 556–558.
- A mi jövődönk.* EgyÚ 1917. 49–50.
- A lelkipásztor naplója.* Az Út 1917. 84–85.
- Az elesettek emléke.* Az Út 1917. 86.
- Ism. Az Út 1917. Pataky I.: *A gyakorlati lelkigondozás körvonalai.* 293. Alkalmi iratok a Reformáció jubileumára. 297–98.
- Az öröm* (Lk 10,20). Az Út 1917. 89–90.
- Az egyenesség* (Zsid 1,9). Az Út 1917. 150–152.
- Az áhítat és a munka* (ApCsel 1,11). Az Út 1917. 152–153.
- Szegeletkő. Gyermekistentisztelet a reformáció 400 éves évfordulóján.* (Mt 2,42). Az Út 1917. 195–198.
- A reformátorok lelkipásztori eszménye.* Az Út 1917. 223–228.
- Gondolatok a ref. emlékének megünneplésére.* Az Út 1917. 228–231.
- Az ifjúsági munka vallásos motívumai.* Az Út 1917. 274–283.
- A lelkipásztor munkássága a felnőttek között.* Az Út 1917. 122–128.

- Munkaterv falusi ifjúsági fiú és leány egyesületek részére.* Az Út 1917. 283–289.
- A modern nevelési rendszerek kritikája.* Kvár 1918.
- Ism. Kiss Elek: *Az értelmi és erkölcsi nevelés viszonya.* MPaed 1918. 136.
- Lelkipásztori munka egy városi gyülekezetben.* Az Út 1918. 148–160.
- A munka áldása* (részlet a *Szombatesték a parókián* című kéziratos meditációsorozatból. Jn 17,21).
Az Út 1918. 125–126.
- Béke a viharban.* Az Út 1918. 177.
- Ism. Varga Lajos: *Imádságok bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre.* I–II.
Az Út 1918. 48–54, 174–175, 211–214.
- Vezérfonal az ifjúság gondozására.* Bp. 1920.
- A magyar nemzeti kultúra jelene, jövője és feladatai Erdélyben.* Ptúz 1921. 424–426, 457–461, 488–491, 624–627, 666–670.
- A reformáció mint nevelési eszmény.* RSZ 1921. 249–258.
- Munkarend az ifj. ker. egyesületek számára.* RSZ 1922. 67–68, 83–86.
- A magyar kálvinista lelkipásztor eszménye.* Székfoglaló előadás. RSZ 1922. 392–396, 408–413, 424–426.; és különnyomatban, Kvár 1922.
- Az 1922–23. iskolai évben tartandó vasárnapi iskolai tanítások.* RSZ 1922. 413–416.
- Hogyan tanítsunk vallást?* Kvár 1922.
- A falu művelődése. Vezérfonal a nép nevelői számára.* Bp. 1922.
- Mester és tanítvány* (Mt 10,24–25; Lk 6,40; Jn 16–20; 15,14–16). Az Út 1923. 3–6.
- Jézus személyisége életében.* Vas. iskolai vázlatok. Az Út 1923. 14–18, 116–117.
- A városi gyülekezet szervezése.* Az Út 1923. 19–24.
- Előkészület a nyári munkára.* Az Út 1923. 25–30.
- A református presbiter kiskatéja.* I–III. Az Út 1923. 30–31. (1934–ig 7 kiadásban jelent meg.)
- A belmisszió problémája.* Az Út 1923. 59–68.
- Pár szó ifjúságunk gondozása irányáról.* Az Út 1923. 120–122.
- A vasárnapi iskola célja, anyaga és módszere.* Az Út 1923. 153–156.
- A konfirmációi előkészítés kimélyítése.* Az Út 1923. 157–166.
- Az iratterjesztés ügye.* Az Út 1923. 175–176.
- Világkapcsolatok.* Az Út 1923. 195–197.
- A jóság forrása.* Ptúz 1923. 434.
- Mit akarunk?* IfjErd 1923. jan. 1–2.
- Ifjúsági mozgalmak.* Cserkészlet, Ev. Ker. Diákszövetség, IKE. IfjErd 1923. szept. 15.
- Önuralom.* IfjErd 1923. febr. 17–18.
- Mi a bibliakör?* IfjErd 1923. márc. 17–18.
- A mi konferenciánk.* IfjErd 1923. ápr. 19–20.
- Ism. Kristóf György: *Petőfi és Madách.* IfjErd 1923. ápr. 22–23.
- A nyár.* IfjErd 1923. jún. 17–18.
- Szabályzattervezet a belmissziói rendezvényekhez.* RSZ 1923. 371–373.
- Hol kezdjük ifjúságunk gondozását?* RSZ 1924. 1–2.
- Dr. James J. Good.* RSZ 1924. 51–52.
- Holland testvéreink látogatása.* RSZ 1924. 154–155.
- Még egyszer a konfirmáció reformjáról.* RSZ 1924. 192–194.
- A tengeren átnyúló kezek.* RSZ 1924. 391–393.
- Fegyelem* (Lk 7,8). Az Út 1924. 1–3.
- Vasárnapi iskolai vezérfonal.* Az Út 1824. 4–9, 36–39, 66–69, 77–82, 93–96, 115–120.
- A lelkipásztor kísértései.* Az Út 1924. 30–31, 69–71, 85–86.
- A vasárnapi iskola szervezése.* Az Út 1924. 34–35.
- Történetek Jézus munkálkodásáról* (Vasárnapi iskolai vázlat.) Az Út 1924. 36–39.

A belmisszió munkaágai. Az Út 1924. 40–42.
Vallástanításunk és vallástani könyveink. Az Út 1924. 69–71.
A görög szellem áldása és átka az európai kultúrában (akad. estélyen). Az Út 1924. 72–76, 97–102.
A konfirmációink reformja. Az Út 1925. 86–92, 108–116.
Az evangéliumi mozgalmak más egyházakban. Az Út 1924. 89–91.
II. ifjúsági konferenciánk. Az Út 1924. 91–93.
Egyesületek. Az Út 1923. 93–96.
Belmissziói bizottsági gyűlés. Az Út 1924. 106–107.
A lelkipásztor nehézségei. „Nem lehet!” Az Út 1924. 111–113.
A vasárnapi iskola új lecketerve és szervezete. Az Út 1924. 113–115.
A vasárnapi iskola új éve. Az Út 1924. 115–117.
A bibliaköri munka lényege és módszere. Az Út 1924. 117–122, 140–144, 169–177.
A belmissziós bizottság gyűlése. Az Út 1924. 126.
Evangéliumi munka. Az Út 1924. 127–130.
Lelki nevelatlenség. Az Út 1924. 137–139.
A bibliaköri munka lényege és módszere. Az Út 1924. 140–144.
Harc a magaslatoz ellen (2Kor 10, 5). Az Út 1924. 167–168.
Vallástanításunk megújulásáért. Az Út 1924. 177–183.
Befelé tekintés. IfjErd 1924. szept. 8.
A bibliaköri munka lényege. IfjErd 1924. szept. 9.; nov. 52–53.
Ismétlőiskolások, iparos- és kereskedőtanoncok vallásos nevelése. Az Út 1925. 9–14.
A belmissziói munkások kérdése rendezése. Az Út 1925. 15–19, 45–51.
Konfirmációink reformja. Az Út 1925. 86–92, 108–110.
Presbiteri konferencia. Az Út 1925. 164.
A nép. Az Út 1925. 175–176.
Vezetők képzése az ifjúsági munkában. Az Út 1925. 183–189.
Lelki munkáink válsága. Az Út 1925. 209–211.
Ism. Fosdick: A Biblia modern használata. Az Út 1925. 220.
Lesz-e valamikor egyházi irodalmunk? Az Út 1925. 236.
Vallástanítási tantervünk reformjához. Az Út 1925. 251–255.; 1926. 76–84.
Az egyházépítő munka megszervezése egyházkerületünk szervezetében. RSZ 1925. 19–23.
Dr. Keller Adolf. RSZ 1925. 177–178.
Túlbecsülés. RSZ 1925. 737–738.
Egyház és fegyelem egyházi törvényeink tükrében. RSZ 1925. 753–757.
Papság és prófétaság. RSZ 1925. 842–843.
Krisztus barátai. IfjErd 1925. jan. 78.
Az öröm forrása. IfjErd 1925. jan. 90.
Ism. Tavaszy S: Világnézeti kérdések. IfjErd 1925. máj. 164–165.
Bibliamagyarázatok, prédikációvázlatok. Az Út 1926. 1–2.
Harc a lehetetlenséggel. Az Út 1926. 238–239.
A külmiszió kérdése. Az Út 1926. 240–244.
Megértitek (Jer 30,24b). Az Út 1926. 1–2.
Útmutatás a presbiteri konferenciákhoz. Az Út 1926. 15–18.
A szív elrejtett embere (1Pt 3,3–4). Az Út 1926. 33–34.
Tervezet a népisk. vall. tan. és vall. nevelés reformjához. Az Út 1926. 76–84.
Jeroboám (1Kir 13,1–6). Az Út 1926. 97–98.
Könnyű-e kereszténynek lenni? (1Jn 5,3). Az Út 1926. 129–130.
A szórványok gondozása. Az Út 1926. 131–133.

Bűneinken való szomorkodás (Róm 7,22–24). Az Út 1926. 163–169.
Új korszak küszöbén. Az Út 1926. 185–188.
Könnyű-e keresztyénnek lenni? Népszerűtlenség (Gal 1,10). Az Út 1926. 189–191.
Útmutató. Az Út. 1926. 226.
 Ism. Csiki Gábor: *Hiszek egy Istenben.* (Unitárius hitvallás) Az Út 1926. 225–226.
 Ism. Vass Vince: *Útmutató bibliakörök vezetésére.* Az Út 1926. 226–227.
A fegyvelemnélküli egyház. Az Út 1926. 229–230.
Harc a lehetetlenséggel (Fil 4,13). Az Út 1926. 237–238.
A külmisszió kérdése a munkában. Az Út 1926. 240–244.
Igehirdetésünk átalakulása. Az Út 1926. 276–285.
Mott János. IfjErd 1926. okt. 36.
Békesség. IfjErd 1926. dec. 75.
A jövődő. IfjErd 1926. jan. 96–97.
Bibliaköri vezérfonal. IfjErd 1926. jan. 98–99.
A megújulás felé. RSZ 1926. 81–83, 297–299, 313–319.
Theológiai fakultásunk és egyházunk. RSZ 1926. 233–236.
A Presbiteri Világszövetség konferenciája. RSZ 1926. 649–613.
Az erdélyi szász egyház életkérdései. RSZ 1926. 793.
A Vezető könyve. Kvár 1927.
A magyar keresztyén élet programja. Minerva, 1927.
A Sátán királyi széke körül. 13–14. *A szolgálat és az áldozatkészség lelkének felébresztése*
gyülekezeteinkben. 83–86. = *A nagyenyedi nagyhét emlékkönyve.* Kvár 1927.
Pestalozzi Henrik. Halálának száz éves fordulójára. RSZ 1927. 145–149.
Liturgia és ágendáskönyv. RSZ 1927. 257–259.
A lelkészi jelentések kérdéséhez. RSZ 1927. 276–277.
Francke. Halálának kétszázadik évfordulója alkalmából. RSZ 1927. 353–355.
Ifjúsági konferencia Réven. RSZ 1927. 497.
Csődbe jutott-e a nevelésünk ügye? RSZ 1927. 729.
Az ég és föld jelei (Lk 21,28). Az Út 1927. 1–2.
Cselédek és iparostanoncok gondozása. Az Út 1927. 73–76.
Az ifjúsági munka rendszere. Az Út 1927. 76–82.
 Ism. *A nagyenyedi ref. nagyhét emlékkönyve, valamint Theológiai Szemle.* Az Út 1927. 87–91.
 115–118, 144–145. Újfalvi S.: *Az erdélyi régebbi és közelebbi vadászatok.* 152.
A csoport megszervezése. Az Út 1927. 102–108.
A Hit és Szolgálat mozgalma. Az Út 1927. 115–118, 144–145.
Lévi öröksége (4Móz 18,20). Az Út 1927. 129–130.
Zsidó missziói konferenciák. Az Út 1927. 147–148.
Egy régi egyházfegyelmi törvényjavaslat. Az Út 1927. 223–229.
Két nagy konferencia (Lausanne, Budapest). Az Út 1927. 253–257.
Az ő dicsősége (Jn 1,14). Az Út 1927. 275–276.
Sántikáló keresztyének. IfjErd 1927. szept. 14.
Az igazi engedelmesség. IfjErd 1927. jan. 96.
Pajtás – barát – testvér. IfjErd 1927. júl. 217.
A király. I. Ferdinánd román király halálára. IfjErd 1927. aug. 221.
A megújuló anyaszentegyház. KÁVi 1927. 2–3, 19–21, 36.
A fegyelem (Mt 8,8–10). KÁVi 1927. 58–59.
Egyetemi hallgatónk. KÁVi 1927. 73–81.
Ugyanazon Lélek (1Kor 12,4). KÁVi 1927. 91–92.
Apák és fiak. KÁVi 1927. 110–112.

- Krisztus az én pásztorom* (Jn 10,1–18). *Az Út* 1928. 1–3.
- Devalválódott kifejezések igehirdetésünkben.* *Az Út* 1928. 4–8.
- Isten prófétája a világban* (1Kir 18,21–46). *Az Út* 1928. 39–41.
- A bibliaolvasás istentiszteletünkben.* *Az Út* 1928. 45–47.
- A hitvallás alapkérdései.* *Az Út* 1928. 71–74, 99–101.
- Négy példázat a magvetésről.* *Az Út* 1928. 131–133.
- Ki vagyok én Isten Igéje tükrében? A tordai nagyhéten tartott bibliaórák vezérfonala.* *Az Út* 1928. 179–181.
- A hitvallás az életben és a munkában.* *Az Út* 1928. 182–192.
- Egyházunk problémája a tordai nagyhét tükrében.* *Az Út* 1928. 193–196.
- A megjelentett titok* (Lk 10,21–24). *Az Út* 1928. 209–212.
- Nemzedékek harca egyházunkban.* *Az Út* 1928. 232–243.
- Adventi üzenetek* (Ézs 5,1–7; 54,7–8; 52,7; 61,1–2). *Az Út* 1928. 265–267.
- Mi vagyok én az egyháznak?* *Az Út* 1928. 272–274.
- A könyv. Vázlatos előadás vallásos összejövetelekre.* *Az Út* 1928. 274–276.
- A jugoszláviai ref. egyházmegye új szervezeti szabályzata.* *Az Út* 1928. 299–301.
- A két nemzedék harcához.* *Az Út* 1928. 302–303.
- Vasárnapi iskola* (*Az Út* havi melléklete). *Az Út* 1928. 204–212.
- Ism. *Az Út* 1928. Móricz M.: *Gandhi*; Carmiachel: *Mimóza*; Váry: *Keressétek előbb Isten országát*; Ev. Missionmagazin 7. évf. 25–27. Gönczi: *a Ref. egyház kultusza*; Vasárnapi isk. tanítások. 52–54. *Die Sphere* (1927, 1928). 81–82, 253–254. *A brassói nagyhét emlékkönyve.* 171–172. Ravasz: *A Táborhegy ormán.* 197–198. Tavasz: *Mi a filozófia.* 198–199. *Monatschrift für Past. Th.* 248–250. *Monatsblätter f. d. ev. Rel. Unt.* 1928. 251–253. *Reformáció. Lelkészek, tanítók, presbiterek és gyülekezeti munkások.* 254–255. Glover: *The Progress of Word Wide Missions.* London 1925. 304–306.
- Erő.* IfjErd 1928. máj. 161.
- Csillagok* (Mt 2,20). *KáVi* 1928. 180–181.
- A romániai ref. egyház zsinata.* *KáVi* 1928. 19–20.
- A modern nevelési rendszerek kritikája.* *Kvár* 1928.
- A modern pedagógia kérdései iskoláinkban.* = *A Brassói Református. Nagyhét Emlékkönyve.* *Kvár* 1928. 63–72.
- Hogyan tanítsunk vallást? Vezérkönyv a népiskolai vallástanítás munkájához.* *Kvár* 1928.
- Az új ágendáskönyv előkészületei.* *RSZ* 1928. 17–20.
- Lélekvizsgálat* (1Jn 4,1–6). *RSZ* 1928. 97–98.
- A belmisszió ügyének törvényszerű rendezése.* *RSZ* 1928. 305–308.
- Az orbói fiúkonferencia.* *RSZ* 1928. 453–455.
- Népiskolai vallástanításunk új tanterve.* *RSZ* 1928. 50–52.
- Lelkészek szövetsége.* *RSZ* 1928. 115–118.
- Egy kérdés – és egy felelet.* *RSZ* 1928. 343–345.
- Ifjúsági játékok könyve.* Szerk. Dr. Imre Lajos és Dr. Rajka László. *Kvár* 1928.
- Imre Lajos – Maksay Albert: *Valláskönyv az elemi iskolák I. és II. osztályos református növendékei számára.* 1928.
- Magyar ref. kultúra.* = *A Brassói Református Nagyhét Emlékkönyve.* *Kvár* 1928. 162–164.
- Imre Lajos – Maksay Albert – Nagy Géza: *Valláskönyv az elemi népiskolák III. és IV. osztályos református növendékei számára.* 1929.
- Maradj velem.* *Kvár* 1929.
- Isten és az emberi lélek. Az egyéni pásztoráció alapproblémái.* *Kvár* 1929.
- Vezérkönyv a vallástanítás munkájában.* *Kvár* 1929.
- A parancsok jelentősége.* *Az Út* 1929. 1–3.
- A Szentírás használata és módszerei.* *Az Út* 1929. 39.

A hitvallás az életben és munkában. Az Út 1929. 60–61., valamint *A Tordai Ref. Nagyhét Emlékkönyve.* Torda 1929. 61–71.

Belmisszió és az egyház. Az Út 1929. 62.

Egyházmegyei belmissziói előadók konferenciája. Az Út 1929. 66.

Ki vagyok én Isten igéje tükrében? A tordai nagyhéten tartott bibliaórák vezérfonala. = *A Tordai Ref. Nagyhét Emlékkönyve.* Torda 1929. 19–22.

A vallástánítás tantervének reformja. Az Út 1929. 104–106., valamint *A Tordai Ref. Nagyhét Emlékkönyve.* Torda 1929. 104–106.

Só és világosság (Mt 5,13–14). Az Út 1929. 145–148.

Egyházi öntudatra való nevelés. Az Út 1929. 186–202.

Az egyház jelen munkaalkalmai. KáVi 1929. 4–6.

Hogyan tanítsunk vallást? Ref. Egyházkerület iratterjesztése, Kvár 1929.

Isten és az emberi lélek. Dolgozatok a Ref. theol. tudományok köréből. 3. sz. 34.

Imre Lajos – Makkai Sándor – Tavaszy Sándor: *Maradj velem!* Kvár 1929.

Mi az én bálványom? IfjErd 1929. 163.

Az ifjúság válsága. IfjErd kiadása, Kvár 1930.

A sáfárkodó egyház. Nagybánya 1930.

Az ellenállhatatlan Lélek (ApCsel 6,10). Az Út 1930. 113–114.

Hogyan maradhat a lelkipásztor theologus. Az Út 1930. 325–340.

Ism. Az Út 1930. Tóthfalusi János: *Meg van írva!* 75–77. *A Tordai Ref. Nagyhét Emlékkönyve.* 165–166. Makkai Sándor: *A mi utunk.* 240–242. *Monatsblätter für d. ev. A.* 337.

Tartozik-e reám? KáVi 1930. 1–2.

Az Egyesült Államok Presbiteri Egyháza. KáVi 1930. 87–91.

A „pusztuló magyar” körül. KáVi 1930. 119–120.

A Heidelbergi Káté és Helvét Hitvallás barátainak Szövetsége. KáVi 1930. 142.

A presbiteri Világszövetség elberfeldi konferenciája. KáVi 1930. 146–147.

A Heidelbergi Káté egy régi magyarázata. Az Út 1930. 45–51.

Prédikációk. Az Út 1930. 52–59, 89–96, 125–131, 149–156, 189–191.

Egyházunk és a misszió. Mi a külmisszió? Az Út 1930. 117–128.

Az ifjúság társadalmi helyzete. Az Út 1930. 124–133.

Tanterv, tananyag, tankönyv. Az Út 1930. 170–183.

A jugoszláviai kultusztörvény. Az Út 1930. 243.

A skót egyház kontinentális bizottsága. Az Út 1930. 246.

A Presb. Vilszöv. kontinentális konferenciája. Az Út 1930. 247.

A Heidelbergi Káté és a Westminsteri Káté Baráti Szövetsége. KáVi 1930. 142. Az Út 1930. 254.

A Theologiai Fakultás tanári kara véleményes javaslata az I. törvénycikkhez. Az Út 1930. 284.

Az I. törvénycikk tervezetének kritikája az egyházi lapokban. Az Út 1930. 296.

A sáfárkodó egyház. Élő könyvek. Kvár 1930.

Az egyház és a misszió. RSZ 1930. 391–393, 405–408.

A kijelentés és paedagogia. Dolgozatok a ref. teol. tudomány köréből, 8. sz. Kvár 1931.

Tudományos theologiai konferencia. Az Út 1931. 25–26.

Az ifjúság és a világnézet. Az Út 1931. 56–64.

Ifjúsági konferenciák mérlege. Az Út 1931. 130–131.

Anyagi gondok. Az Út 1931. 131–133.

Az egyházfegyelem kérdése. Az Út 1931. 140–144.

Két nevezetes világkonferencia. Az Út 1931. 201–202.

Aktuális paedagogia. Az Út 1931. 258–261.

Ism. Az Út 1931. Mátyás Ernő: *Életformák.* 19–20. *Istentiszteleti rendtartás a Magyar ref. egyh. számára.* 65–67. Roska Márton: *Néprajzi feladatok Erdélyben.* 88. Ady László: *A székelyföldvári ref.*

egyházköztség története. 104. Vincze Elek: „Mi láttuk az ő dicsőségét” (Egyházi beszédek) 144. Vincze Elek: *Az apostolok*. 144–145. Adorján Gábor: *Kereszt*. 145. Csekme Ferenc: *Képek a parochiáról*. 145–146. Traugott Mann: *Reife und Reihheit*. 146–147. Bruns O: *Der Kampf um die Kinderseelen in Russland*. 147–149. *Táborhegy ormán*. 197. *Monatschrift für P. T.* 248. *Für ev. Relunterricht*. 251. Illés Endre: *A magyar földművelő nép lelki élete...* 275–277. *Ref. valláskönyv*. 277–278. *The Moslem Word*. XXI. évf. 278–280. Incze Gábor: *A magyar ref. imádság a XVI. és XVII. sz.-ban*. 322–323. Lampérth Géza: *A pápai ref. főiskola története*. 323–324. Dézsi Endre: *Mit akar a öszövetség?* 324–325. Jancsó Benedek: *Erdély története*. 325.

A vasárnapi iskola és az egyház. Az Út 1931. 308–316.

A presbitérium és a szociális nyomorúság. KáVi 1931. 39–40.

Az egyházmegyei belmissziói előadók konferenciája. RSZ 1931. 3–5.

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület világszövetségének imahete. RSZ 1931. 452–453.

Miért küzdünk? IfjErd 1931. szept.–okt. 1.

A főnök, a segéd, a tanuló. IfjErd 1931. dec. 72.

Imre Lajos – Maksay Albert – Nagy Géza: *Valláskönyv a II–IV. elemisták számára*. 1931.

Presbitérium és szociális nyomorúság. KáVi 1931. 39–40.

Miért küzdünk? IfjErd 1932/33.

Az Ige mint reménység. Értesítő 1931/32.

A protestantizmus és a proletariátus. Dolgozatok a ref. theol. tudomány köréből, 12. sz. 1932.

A protestantizmus és a proletariátus. Az Út 1932. 5–13, 30–42.

Ne lopj! (2Móz 20,15; HK 110–111.) Az Út 1932. 25–29.

A predestináció tana jelentősége a pásztori munkában. Az Út 1932. 83–96.

A nevelés sorsa az evangélium világánál. Az Út 1932. 124–129.

Az egyház harca a betegséggel. Az Út 1932. 135–147.

A vallásos nevelés módszerének problémája. Az Út 1932. 156–162.

Ism. Az Út 1932. *Evangelical Quarterly*, 1931. IV. évf.; 1932. I. évf. 52–53. Zachius: *The doctrine of Absolute Predestination*. 102–104. Luther: *The bondage of Will*. 104–106. *Schule und Evangelium* 6. sz. 16. évf. 114–118.

László József (megemlékezés). IfjErd 1932. szept.–okt. 6.

Karácsonyi konceptus. KáVi 1932. 101.

A proletariátus és a puritanizmus. Kvár 1932. .

A falunevelés irányelvei. Kvár 1932.

The problem of Method in Religion Education. *The Evangelical Quarterly* 1932. 148–161.

Üzenem az ifjúság barátainak. Ptúz 1932. 123.

Az 1932–33. tanév bezáró beszéde. Értesítő 1933. 12–17.

A családi nevelés problémája. ErdMúz 1933.

Az egyházfegyelem. Az Út 1933. 13–16.

A vasárnapi iskolai munka alapelvei. Az Út 1933. 45–49, 56–64, 69–75, 90–94, 106–109. Különlenyomat Kvár 1933.

Utazás az egyházfegyelem körül. Az Út 1933. 51–52.

A liturgiai reform bukása. Az Út 1933. 76–78.

Az arany gyertyatartó (Zak 4,1–6). Az Út 1933. 101–102.

A konfirmációs előkészítés lehetőségei. Az Út 1933. 157–160.

Ism. Az Út 1933. Fekete János: *A magyar népművelődés körvonalai*. 50. Dietz: *Dorf als Erziehungsgemeinschaft*. 50–51. Sohnrey H: *Wegweiser für ländischer Wohlfahrtsart*. 50–51. Vásárhelyi János: *A család élete*. 67–68. Makay: *A gyakorlati keresztyénség világmozgalma*. 116. Frick M.: *Reformierter Glaube*. 144–145.

A tanulás dicsérete. IfjErd 1933. okt. 17.

Hogyan viselkedjünk az idősebbekkel szemben. IfjErd 1933. febr. 73.

- Miért szükséges a Heidelbergi Káté?* IfjErd 1933. márc. 91.
Húsvéti konceptus. KÁVi 1933. 37.
Pünkösdi konceptus. KÁVi 1933. 61.
Karácsonyi konceptus. KÁVi 1933. 109.
A falunvelés irányelvei. Erdélyi Tudomány füzetek 59. sz. Kvár 1933.
A predestináció tana az igehirdetésben és a nevelésben. ThSZ, Debrecen, 1933–1934 (különnyomat).
The Significance and Use of the Doctrine of Predestination in Practical Theology. The Evangelical Quarterly 1934. 273–301.
A predestináció tana a missziói munkában. = *Kecskeméthy Emlékkönyv.* Kvár 1934. 134–155.
Egység és békesség. Értesítő 1934.
Hít és szolgálat. Élő könyvek, IfjErd 1934.
Brit és Külföldi Társaság jelentése. Az Út 1934. 33.
Az egyházi fegyelmzés bevezetése kérdéséhez. Az Út 1934. 72–74.
Konferenciák anyaga. Az Út 1934. 173–176.
Egység és békesség. Az Út 1934. 206–212.
Az Ige a világban. A Brit és külföldi bibliatársaság 1933. évi jelentése. Az Út 1934. 240–242.
Ism. Az Út 1934. Mózes Kese: *A magyarok története.* 27. *Itt az Isten köztünk* (bibliaolvasó kalauz, 1934). 27. *Egymás terhére hordozzátok* (bibliaolvasási vezérfonal, 1933–1934). 27–28, 243. Dr. Mann – Nagy Ottó: *Érettség és tisztaság.* 28. Erdélyi Magyar Ref. Naptár. 28. Mátyás Ernő: *A szekták.* 29. Musnai László: *Szenczi Molnár Albert.* 96. Boettner: *The Ref. Doctrine of Predestination.* 151–152. 243. Fosdick, E. H.: *A pilgrimage to Palestina.* 245–246. *The Moslem Word*, XXIV. kötet. 4. sz. 247.
Az ifjúság húsvéti. IfjErd 1934. ápr. 1.
A karácsonyi ígéret és parancs. IfjErd 1934. dec. 53.
Konferencia. IfjErd 1934. jún. 149.
Pártos házban lakunk (Ez 12,1–2). KiSzó 1934. 2.
Vasárnapi iskolai munkánk statisztikája. KiSzó 1934. 18.
A ref. sajtó helyzete és követelményei. KiSzó 1934. 28–29.
Húsvéti konceptus. KiSzó 1934. 37.
Hová jutott a világ? KiSzó 1934. 77.
Az Ige és a fejelem. Erdélyi Református Egyházi Könyvtár 16. sz. Kvár 1934.
Niebergall a theologus. = *Niebergall Erdélyi Emlékfüzet.* Kolozsvár 1934. 26–38.
A református ember és a közélet. IKE különnyomata, 1934. 25–29.
Tanévzáró beszéd. Értesítő 1934.
Évzáró beszéd. Értesítő 1935. 34–35.
Vázlatok a vallástanítás számára. Az Út 1935. 8–13, 61–64.
Szórványmisszió és külmmisszió. Az Út 1935. 40–41.
A belmisszió és iskolai munka viszonya. Az Út 1935. 156–170.
Legyetek férfiak. Az Út 1935. 183.
Egyházunk megújulásáért. Az Út 1935. 217.
Ism. Az Út 1935. *The Bondage of Will.* 32. *Két magyar paedagogiai mű.* (Veszely Ödön: *Pedagogia*; Mitrovics Gyula: *A neveléstudomány alapvonalai.*) 45. Zanchius: *The doctrine of the Abs. predestination* (*The Evangelical Quarterly*). 111. Dávid – Nagy: *Magyarok a kárpátokon túl.* 114–115. Dávid – Nagy: *Szórványainkról.* 115–116. *Evangelical Quarterly*, 1935. VII. évf. 226–227.
Megnyitó beszéd az IKE szövetségének 1935. ápr. 28-i választói gyűlésén. IfjErd 1935. jún. 181–182.
A magyar nevelés új útjai. IfjErd 1935. júl. 202–203.
Karácsonyi konceptus. KiSzó 1935. 1.
Húsvéti konceptus. KiSzó 1935. 53.

- Pünkösdi konceptus.* KiSzó 1935. 65.
- Isten és a népek.* Bibliaköri vezérfonal. Kvár 1935.
- Kagawa* (a nagy japán keresztyén). Élő könyvek, 1935.
- Aranylánc. Konfirmálók számára.* Kvár 1936.
- Hít és cselekedet.* IfjErd 1936. 11–12.
- Húsvét üzenete: élet.* IfjErd 1936. ápr. 121.
- Liliom a tövisek között.* A református egyházak világtestvérisége. Füssy, Torda 1936.
- A láthatatlan útitárs* (Lk 24,16). Az Út 1936. 1–3.
- A konfirmáció az ifjúsági munkában.* Az Út 1936. 39–45.
- Vásárhelyi János püspök.* Az Út 1936. 224–225.
- Lelkészértekezlet.* Az Út 1936. 225–227.
- Kristus verdens hóp.* (Krisztus: a világ reménysege. A Vas. Isk. Világszöv. XI. konferenciája. Oslo 1936. júl. 5–12.) Az Út 1936. 254–257, 283–289.
- Barth professzor látogatása.* Az Út 1936. 260–261.
- Egyházkerületi főjegyzőválasztás.* Az Út 1936. 262–263.
- Ism. Az Út 1936. 78–79, 264, 296.
- Karácsonyi konceptus.* KiSzó 1936. 1.
- Szereplés és szolgálat.* KiSzó 1936. 4.
- Húsvéti konceptus.* KiSzó 1936. 41.
- Pünkösdi konceptus.* KiSzó 1936. 69.
- Sáfársági hét.* RSZ 1936. 67–70.
- Mit követel az egyházi élet a teológiától és mit ad annak?* RSZ 1936. 497–500.
- A gyermek vallásos nevelése az iskola előtt.* (Hastings: *Szolgáló angyalok* c. kötet.) 1936.
- Hallgatni* (2Kir 18,36). KiSzó 1937. 2–3.
- A lelkeszi értekezlet viszonya más közösségekhez.* KiSzó 1937. 22–23.
- A konfirmáció kérdéséhez.* RSZ 1937. 119–124.
- A ref. lelkipásztor új kötete elé.* RSZ 1937. 437–438.
- A lelki gondozás mai kérdése.* = *Lelkipásztor kézikönyve.* 1937. 244–251.
- Prédikációvázlatok, áhítatok* (Zsolt 93,1–2, Mt 6,9, Zsolt 115, 1Tim 6,6–8, 1Móz 3, valamint Zsolt 19,8, Bír 6,12–13,14–19,24–27, Ruth 1,16–17, 1Sám 2,17, 7,1–4, 5Móz 21,9–11, 1Sám 15,10–11 és Jn 1,1–4, 1,25–27, Lk 2,25,27–32, Jn 3,28–31). Az Út 1937. 2–7, 153, 234.
- A tanár és tanító az egyházban.* Az Út 1937. 24–29.
- A lelki gondozás.* Az Út 1937. 107–110.
- A mai nevelés követelményei.* Az Út 1937. 115–119.
- Ism. Vásárhelyi: *Vasárnapról vasárnapra.* Az Út 1937. 168.
- A theologia V. évfolyama.* Az Út 1937. 202–207.
- Hít és cselekedet.* IfjErd 1937. szept. 11–12.
- Üzenet az IKE tagjainak.* IfjErd 1937. nov. 40.
- Üzenet az IKE tagjainak.* IfjErd 1937. dec. 58.
- Előkészület az egyházkerületi népszövetségi konferenciára.* RefCs 1937. 127.
- Ism. Makkai S.: *Magyar nevelés, magyar műveltség.* ErdHel 1937. 616–620. és Az Út 1937. 237–240.
- Hivatás és élet.* Elmélkedések, prédikációk, előadások. Kvár 1938.
- Imre L, Borbáth D, Darkó Á, László D: *A ref. lelkipásztor kézikönyve.* II. Kvár 1938.
- A kisebbségi élet erkölcstana.* ErdHel 1938. 1–12, 121–131, 169–178.
- Elhívás és kegyelem.* Értesítő 1938. 3–5.
- Hivatás és élet.* Minerva, 1938.
- Lelkipásztorok tudományos theol. munkaközössége.* = *Lelkipásztor kézikönyve.* II. 1938. 284.
- Nagyheti beszédvázlatok.* = *Lelkipásztor kézikönyve.* II. 1938.

Prédikációvázlatok. (Lk 10,25–27, Péld 1,7–9, Préd 3,10–14, Zsolt 103,1–4, valamint ApCsel 13,6–12, 15,7–11, 17,29–34, Józs 1,7–9, 1Tim 2,1–7, 6,6–10, 2Tim 4,7–8, Bír 6,22–24, 11,29–32) Az Út 1938. 5–9, 153–161.

Ifjúsági munkánk válsága. Az Út 1938. 16–20.

Gyülekezetem néptheológiája. Az Út 1938. 21–23.

A középiskolai vallástanítás tanterve. Az Út 1938. 45–50.

Válaszok. Az Út. 1938. 56–57, 90–91, 116.

Reménytelen feladat (2Móz 3,19). Az Út 1938. 61–62.

A kül. tantárgyak a vall. nevelés kapcsolatában. Az Út 1938. 109–115.

A vallástanítás nehézségei kérdéseihez. Az Út 1938. 144–152.

A vallástanítás szükségességének kérdése. Az Út 1938.

Lazuló kapcsolatok (2Tim 4,9–11a). Az Út 1938. 221–226.

Egyházunk belmissziói munkájának két évtizede. Az Út 1938. 235–242, 260–267, 295–300.

A mennyei kenyér. A Brit és Külföldi Bibliatársaság jelentése az 1937–38. évről. Az Út 1938. 308–310.

Ism. Az Út 1938. Bántó Tercsi: *Fénysugarak*; Nagy József: *Kálvin igehirdetése*. 38, 59–60. Debreczeni: *a Biblia női alakjai*. 117–118. László Dezső: *Az anyaszentegyház élete és szolgálata*. 279–280, 312.

Üzenet az IKE tagjaihoz. IfjErd 1938. febr. 39.

Húsvét és az ifjúság. IfjErd 1938. ápr. 63.

Evangélizáció a román orthodox egyházban. IfjErd 1938. máj. 85.

Körlevél az IKE tagjaihoz. IfjErd 1938. nov. 208.

Hívatus és élet. Ptűz 1938. 487–490.

Boldog az az ember (Zsolt 1,1–2). KiSzó 1938. 2.

Kecskeméthy István mint belmisszionárius. KiSzó 1938. 69–70.

A belmisszió munkájának mai helyzete. RSZ 1938. 525–527.

Milyen lehetőségeket és feladatokat nyújt az új alkotmány egyházunk munkája számára? RSZ 1938. 155–157, 169–172.

Revelation and Paedagogies. The Evangelical Quarterly 1938. 16–19.

Theology and Church Live. The Evangelical Quarterly 1938. 76–86.

Krisztus barátai. Egyházunk konfirmációra készült tagjaihoz. Kvár 1939. .

Egyházunk munkája a mérlegen. Az Út 1939. 25–30.

Prédikációvázlatok (Jn 17,20–26, 19,16–20, 20,1–10, Zsolt 118,21–25, 104,27–28, 100,1–5). Az Út 1939. 75–78, 97–101.

Gyülekezetem-e az iskola? Az Út 1939. 115–120.

A felhő alatt (4Móz 9,18). Az Út 1939. 129–130.

Engedelmesség és szalmaláng. Az Út 1939. 149–150.

Egyházi törvényhozásunk új követelményei. Az Út 1939, 202–212, 236–244, 291–294., valamint különnyomatban, Kvár 1940.

Átkelés (Zsid 11,29, Mt 14,28–29). Az Út 1939. 257–258.

Prédikációvázlatok. Az Út 1939. 259–272.

Egy év a Biblia terjesztésének történetéből (A Brit és Külföldi Bibliatársaság 1938–39. évi jelentése). Az Út 1939. 285–290.

Ism. Az Út 1939. Nagy S.: *A ref. istentisztelet Kálvin felfogása szerint*. 95–96. Bartha Tibor: *Isten Igéje és igehirdetésünk*. 126–128. *World's Jouts*. 154–156. Tavaszy S.: *Az ethika mai kérdései*. 193–196. Márkus Jenő: *A liberális szellem a ref. egyházban*; Pócs: *Példák gyűjteménye*; Gönczi L.: *Mi szükség van az ótestamentumra*; László Dezső: *A gyülekezet élete*. 227, 228, 256.

A konfirmáció ifjúságunk életében. IfjErd 1939. márc. 54–56.

Körlevél az IKE tagjaihoz és vezetőihez. IfjErd 1939. nov. 195.

- Papos-e az Ifjú Erdély?* IfjErd 1939. dec. 215–216.
Körlevél az IKE tagjaihoz. IfjErd 1939. dec. 220–221.
A keresztyén népvezető. KiSzó 1939. 39–40.
További teendők az istentiszteleti reform körül. KiSzó 1939. 74–75.
A Heidelbergi K. magyarázata a templomban. RSZ 1939. 577. s. köv.
A közművelődés, mint társadalmi feladat. Erdélyi Tudományos Füzetek, 1940. 118.
A szóránymunka elvi és gyakorlati kérdései. Egyházi iratterjesztés, 1940.
Schneller István. Ptűz 1940. 382–386.
Isten várása (Zsolt 130,6). Az Út 1940. 1–2.
 Ism. Az Út 1940. András Tivadar: *Péter első levele 22 prédikációban.* 29–30. M. Nagy Ottó: *Szent hitünk.* László Dezső: *az Ige egyháza.* 30–31. Horváth István: *Tudakoztatok az Írásokat.* 31–32. Vasadi Béla: *A református pogány.* 32. Nagy József: *Reformátoraink ismeretlen emberi arca.* 32.
 Ism. Az Út 1940. Draskóczy: *A magyar ker. külmiszió szolgálata.* 40. Nagy Ottó: *A mi hitünk.* 242–243.
Szemet kell hunyina a keresztyén szeretetnek? (Fordítás: W. Hoch: *Die Kirche u. ihr Geld*) Az Út 1940. 51–57, 76–79.
Azonos szinten. Az Út 1940. 89–90.
Prédikációvázlatok (1Móz 15,1–6, 7,11–13, Gal 1,6–10, 4,1–7, 1Móz 24,26–27). Az Út 1940. 132–136.
 „Számadás.” Vásárhelyi János könyve. Az Út 1940. 172–175.
A siker, mint kísértés (Bír 8,27). Az Út 1940. 181–182.
Gondolatok a visszatérés dogmatikumához és homiletikumához. Az Út 1940. 187–192.
Egyházunk feladatai új helyzetünkben. Az Út 1940. 205–208.
A vasárnapi iskolai munka új feladatai. Az Út 1940. 209–210.
 Ism. Az Út 1940. 211–212, 242–243.
Körlevél az IKE tagjaihoz. IfjErd 1940. febr. 35.
Sáfárkodás, mint gyakorlat. IfjErd 1940. febr. 35–36.
A tized kérdése. IfjErd 1940. márc. 60.
Körlevél az IKE tagjaihoz. IfjErd 1940. ápr. 83.
Ifjúsági munkánk és a sáfárság. IfjErd 1940. ápr. 83–84.
A lélek és a pénz. IfjErd 1940. máj. 101–102.
Az Ó- és Újszövetség viszonya. IfjErd 1940. júl.–aug. 130.
Körlevél az IKE tagjaihoz. IfjErd 1940. júl.–aug. 144.
Körlevél az IKE tagjaihoz. IfjErd 1940. dec. 210.
A leányszövetségi munka új feladatai. IfjErd 1940. dec. 212.
Belmissziós jelentés. RSZ 1940. 49–57.
Eszkhatológia az igehirdetésben. Kvár 1940; valamint RSZ 1940. 147–153.
A szóránymunka elvi és gyakorlati kérdései. (Szerk.) Kvár 1940.
Akik előttünk jártak. Schneller István. Ptűz 1940. 302–306.
A vallástanítás legkritikusabb kérdései. Dolgozatok a ref. theol. tudományok köréből, 12. sz. 1941.
Az ifjúság és a világnézet. Dolgozatok a ref. theol. tudományok köréből, 15. sz. 1941.
Az egyházi vagyon kezelése. Az Út 1941. 12–16.
A keresztyén udvariasság és hivatalos érintkezés. Az Út 1941. 24–25.
Régi hang, vagy új? Az Út 1941. 53.
Jákob és Dávid a vallástanításban. Válasz egy levélre. Az Út 1941. 54–55.
 Ism. Juhász István: *A reformáció az erdélyi románok között* (doktori dolgozat). Az Út 1941. 59–60.
 (Itt a szokásos I. L. szerzőségmegjelölés helyett P. L. áll az ismertetés végén nyomtatási hiba miatt.)
A lelkipásztor erőtlensége (Gal 3,13–14). Az Út 1941. 65–66.
Papiros-misszió. Az Út 1941. 80–81.

Prédikációvázlatok. Az Út 1941 (1Sám 20,9–13, 1Kor 1,13–15, 4,1–5, ApCsel 1,4–5, 1Kor 7,28–34). 92–95. (1Thessz 5,1–11, 2Thessz 3,6–13, Zsolt 34,8–11, 2Kir 20,1–10) 200–203. (Több Jel könyvebeli textusról.) 279–283.

A gyülekezet, mint kultuszközösség. Az Út 1941. 96–99.

A világ vége. Az Út 1941. 105–109, 137–144.

A Ref. Férfiszövetség helyzete és feladatai. Az Út 1941. 110–114.

Két református népiskolai tanfolyam. Az Út 1941. 125–127.

Népiség és missziói munka. Az Út 1941. 146–147.

Az előjárók (1Thessz 5,12). Az Út 1941. 213–215.

Szórványkérdés. Az Út 1941. 226.

Az erdélyi egyházkerület a magyarországi ref. egyház egységében. Az Út 1941. 324–329.

Ism. Az Út 1941. 28–30. Béres: *Misztótfalusi Kiss Miklós.* 58–61. Kozma T.: *Téma és textus.* 118–119. 272–274. Ravasz L.: *Isten rostájában.* 318–320.

Körlevél az IKE tagjaihoz és vezetőihez. IfjErd 1941. máj. 77.

A református férfiszövetségek új feladata. KiSzó 1941. 2–3.

Reményik Sándor. KiSzó 1941. 121–122.

Az ekkleziasztika, mint gyakorlati teológiai diszciplína. = Ravasz László *Emlékkönyv.* 1941. 333–352 és különlenyomata, 1941.

Ekkleziasztika. Coetus Theologorum kiadványa, 2. sz. Bp. 1941.

Egyházunk és a népfőiskolai mozgalom. RSZ 1941. 81–83.

A munka zaja és a lelkipásztori élet. RSZ 1941. 537–539.

Missziói központi iroda. RSZ 1941. 460–461.

Körlevél az ifjúsági imahét tárgyában. RSZ 1941. 512.

A népművelés, mint pedagógiai feladat. Szellem és Élet 1942. 4.

Munkára fel! Kvár 1942.

Prédikációvázlatok. Az Út 1942. (Lk 9,18–22, 10,25–37, 12,16–21) 3–5. (ApCsel 28,24, Kol 2,6–7, 4, 2, Ám 7,1–9) 226–228. (Jn 1,1–5, 1,14, 3,1–18, 4,46–54, 6,16–21) 297–301.

Gondolatok és szempontok a háztartási alkalmazottak között végzendő népművelési munkára vonatkozólag. Az Út 1942. 13–18.

A lelkipásztori élet nehézségei. Az Út 1942. 26–29.

Ism. Az Út 1942. 31–32. Ecsedi: *Mindennapi kenyér;* Domján: *A magyar ref. presbiter.* 63–64. Nagy Lajos: *Az udvarhelyi ref. egyházmegye múltja és jelene.* 126. Dr. Urbán Ernő: *Az evangélizáció kérdéseiről.* 126–127. Dr. Domján János: „*Vele szentül élek*”. 127. Dr. Juhász Béla: *A ref. népiskolai nevelés legfőbb kérdései.* 128. Ady L: *Kisbaconi Benedek Sándor feljegyzései;* Ecsedi: *Isten szava hozzád;* Nagy Mózes Erzsébet: *A szociálpolitika bibliai alapjai és a történelem fejlődése;* Ecsedi: *Vasárnap délután;* Vásárhelyi János: *Krisztus szolgálatában.* 244–245. Incze: *Évkönyv a Bp.-i egyházmegye vallásoktatásáról 1940–41-ben;* Kozma T: *Imago Dei és a hirdetett Ige.* 295.

Tetszeni (Gal 1,10). Az Út 1942. 33–34.

A népfőiskola egyházi jellege. Az Út 1942. 60–62.

Mi értelme van a jóságnak a gonosz világban? Az Út 1942. 67–75.; valamint a Tavasz Sándor – Imre Lajos – Gönczy Lajos – Nagy Géza és Nagy András társszerzőségében megjelent *Világot legyőző hit* (Dolgozatok a ref. teológiai tudomány köréből) című könyvben, Kvár 1942.

Az eltűnő Jézus (Lk 24,31). Az Út 1942. 97–98.

Elzáródó és megnyíló utak (ApCsel 16,6–9). Az Út 1942. 161–162.

Milyen legyen a ref. vallástanítás tanterve és módszere? Az Út 1942. 175–183, 200–204, 218–220. és különlenyomata, Kvár 1942.

Ism. *Erdély magyar egyeteme.* Az erdélyi gondolat és a m. kir. Ferencz József Tudományegyetem története. Az Út 1942. 183–185.

- A lelkész és tanító egyházi adókötelezettsége.* Mire lehet felhasználni a lelkészi jelentést. Az Út 1942. 186–188.
- Önállóság* (Gal 1,16–24). Az Út 1942. 209–210.
- Theologushány a ref. egyházban.* Az Út 1942. 268–272.
- Munkaterv az erdélyi ref. egyházkerület 1942–43. évi missziói munkájához.* Az Út 1942. 279–294.
- Vallástanításunk megújulásának kérdéséhez.* Az Út 1942. 302–306.
- Katechetika. A református keresztyén vallásos nevelés rendszere.* Református Egyházi könyvtár, XXII. Bp. 1942.
- Középkölés megfigyelése.* IfjErd 1942. jan. 12–13.
- Körlevél az IKE tagjához és vezetőihez.* IfjErd 1942. máj. 79–80.
- Részlet az új missziói munkatervből.* IfjErd 1942. dec. 189–190.
- Egyházi törvényeink és az erdélyi egyházkerület.* RSZ 1942. 33–35, 81–84.
- Webster Jakab.* RSZ 1942. 331–333.
- Imre L., Gönczy L., Nagy G., Nagy A., Tavaszy S.: *A világot legyőző hit.* Dolgozatok a ref. theologiai tudományok köréből, Kvár 1942.
- A keresztyén vallástanítás.* Győr 1943.
- Az istentisztelet látogatása egyházunkban.* Az Út 1943. 7–16.
- Ma is szükség van a vasárnapi iskolára.* Az Út 1943. 26–28.
- Sok és kevés* (Jn 6,9). Az Út 1943. 33–34.
- A leventemozgalom és az egyházi ifjúsági munka.* Az Út 1943. 46–49.
- A család jelentősége a mai nevelésben.* Az Út 1943. 54–56.
- A vasárnapi iskola adminisztrációja.* Az Út 1943. 57–58.
- Vezetőtanfolyamok és konferenciák.* Az Út 1943. 59–60.
- Miben különbözik a vasárnapi iskola a vallástanítástól.* Az Út 1943. 125. s köv.
- Hítvallásos nevelés, közoktatás, nemzetnevelés.* Az Út 1943. 132–135.
- A vasárnapi iskola és az istentisztelet.* Az Út 1943. 153–155.
- Hiába?* (Gal 3,4) Az Út 1943. 161–162.
- A reklám és propaganda a ker. munkában.* Az Út 1943. 182–183.
- Az ifjúvezető kérdése.* Az Út 1943. 183.
- Népdal a csendesnapon stb.* Az Út 1943. 184–185.
- A munka terhe* (2Tim 2,3). Az Út 1943. 193–194.
- A vasárnapi iskola helye és nélkülözhetetlensége.* Az Út 1943. 186. s köv.
- Munka a nyár folyamán.* Az Út 1943. 212–214.
- Amire csak Isten képes* (Lk 15,21–22). Az Út 1943. 237–238.
- A ref. férfi hitélete.* Az Út 1943. 248–251.
- A nem ref. iskolákban folyó vallástanítás szabályozása.* Az Út 1943. 252–255. és *A Marosvásárhelyi Ref. Nagyhét Emlékkönyvében.*
- Az első szeretet* (Jel 2,2–4). Az Út 1943. 305–306.
- Ism. Az Út 1943. Bíró Sándor: *Falusiak a középosztályban*; László Dezső: *Nép, nemzet, lelkipásztor.* 64. Kiss Sándor: *A tegnap ifjúsága*; Csikesz-Emlékkönyv. 93–96. Thurneysen: *Az Ige szolgálatában.* 215–216. Göde Lajos: *Maradj velünk.* 234. Békefy Benő: *Mi hasznod belőle?* Draskóczy: *Hősök és vértanúk.* 235–236. Lukács Imre: *Beszél a múlt.* 304.
- Bizonyságtévő fiúk.* IfjErd 1943. febr. 30.
- Külmisszió a háborúban* (fordítás a Deutsches Pfarrerbblattból). RSZ 1943. 103–104.
- Az országos egyházi és erdélyi egyházkerületi missziói munkák viszonya.* RSZ 1943. 150–152.
- A tavaszi ifjúsági konferencia tanulságai.* RSZ 1943. 197–199.
- Ki a felelős a pogányokért?* (Külmissziói előadásvázlat) RSZ 1943. 360–362.
- A lelkipásztori munka mai követelményei.* = *A Marosvásárhelyi Ref. Nagyhét Emlékkönyve.* 1944.
- Megtaláltuk* (Jn 1,42). Az Út 1944. 1–2.

- Konfirmációi tanításunk a Heidelbergi Káté alapján.* Az Út 1944. 50–51.
- A megfélemlítő Isten* (Jób 23,16). *A meglátogatás ideje* (Lk 19,44). Az Út 1944. 97–98.
- A Heidelbergi Káté a konfirmációi előkészítésben és a vallástanításban.* Az Út 1944. 109–112, 139–142, 162–172.
- Romlottság* (Ézs 5,20). Az Út 1944. 153–154.
- Lehet-e most a vasárnapi iskolában dolgozni?* Az Út 1944. 173–174.
- Hítetés* (Jn 7,47–49). Az Út 1944. 177–178.
- Mivel foglalkozzam a szünidő alatt.* Az Út 1944. 196–197.
- A felelősség és bűnbánat* (2Sám 3,37). Az Út 1944. 201–202.
- Ism. Az Út 1944. Ecsedi Aladár: *Isten szava a zsolotárokban*. 64. Victor János: *Református Hiszekegy*. 198–199. Domján János: *A „könyvek könyve”* 200.
- Ezt tedd a honvédekért!* IfjErd 1944. máj. 80.
- Ami száz év alatt történt.* IfjErd 1944. jún. 85–86.
- Jelentés és kérelem az „Az Út” ügyében* (Dr. Imre Lajos, Dr. Tavaszy Sándor). RSZ 1944. 36–37.
- Felhívás* (vasárnapi iskolai és szórványügyben). RSZ 1944. 47–48.
- Meghívó* (az IKE Szövetség tavaszi ifjúsági konferenciájára). RSZ. 1944. 92–93.
- Értesítés* (sáfársági hét). RSZ 1944. 177–179.
- Püspökünk látogatása a szórványokban.* RSZ 1944. 253–255.
- Népek gyógyulása.* Élő könyvek, 34. sz. Kvár 1945.
- A két nemzetség.* Élő könyvek, 35. sz. Kvár 1945.
- Az ifjúság válsága.* Kvár 1945.
- Pünkösdi ünnepi conceptus.* RSZ 1945. 5–6.
- Egyházunk szervezete és a demokrácia eszméje.* RSZ 1945. 8–12
- Beszámoló 1944. szeptember – 1945. április közti időről.* RSZ 1945. 12–16.
- Egyházunk munkájának jelen feladatai.* RSZ 1945. 52–54.
- Gondolatok a téli munkához.* RSZ 1945. 134–135.
- Missziói munkaprogram.* RSZ 1945. 155–158.
- Munkaprogram az egyházkerület 1946–47. évi missziói munkája számára.* RSZ 1946. 140–146.
- Körlevél.* RSZ 1946. 163.
- Létrendek.* Dolgozatok a ref. theol. tudományok köréből. Vásárhelyi János, Tavaszy Sándor, Gönczy Lajos, Imre Lajos, Nagy Géza, Maksay Albert, Nagy András: *Az idő határában* című tanulmánykötetben. Kvár 1946. 30–39.
- Krisztus visszajövele.* Kvár 1947. 32.
- Ism. *Itt az Isten köztünk.* A csendes óra és a családi áhítat. RSZ 1947. 234–235.
- A nevelésről, céljáról és tényezőiről.* RSZ 1947. 254–261.
- Adhatunk-e úrvacsorát annak, aki nem református?* RSZ 1947. 361–362.
- A szenvedés problémája.* Kvár 1948.
- Egység és közösség.* RSZ 1948. 37–41.
- Gyülekezeti munkánk számbavétele.* RSZ 1948. 111–113.
- Krisztus törvénye.* Vasárnapi iskolai tanítások. RSZ 1948. 392–395.
- Óh, miként fogadjátok!?* Vasárnapi iskolai tanítások. RSZ. 1948. 617–620.
- A lélektan jelentősége és használata a lelki gondozásban.* RSZ 1949. 228–232.
- Ism. Makkai Sándor: *Poimenika*. RSZ 1949. 337–342.
- A katechézis anyagának kérdéséhez.* RSZ 1949. 684–688.
- Ism. *A lelki élet szükségégei és ápolása.* Ludwig Köhler Poimenikája. RSZ 1950. 161–166.
- A lelkigondozás munkájának három alapkérdése.* RSZ 1950. 238–244.
- Hogyan vezetünk az imádsággal való életre?* RSZ 1951. 199–210.
- A Galileai-tenger környéke.* RSZ 1954. 152–162.
- A hitvallásszerűség követelménye az Ige szolgálatában.* RSZ 1956. 288–297.

- Lukács evangélista. Próféták és apostolok.* RSZ 1956. 53–56.
- Az igehirdetés és lelkigondozás.* RSZ 1958. 9–14.
- Az egyházkormányzás református alapelvei.* RSZ 1958. 139–143.
- A gyülekezeti közösség lényege.* RSZ 1958. 294–298.
- A pásztori beszélgetés.* RSZ 1958. 365–368.
- Igehirdetés és gyülekezet.* RSZ 1959. 44–47.
- Elhívás és küldetés.* RSZ 1959. 249–250.
- Kálvin gyakorlati teológiája.* RSZ 1959. 265–269.
- A hit igazsága (2Tim 1,5–6).* RSZ 1959. 306–307.
- Istentiszteletünk rendje.* RSZ 1960. 11–13
- Gondolatok Jób könyve olvasásakor.* RSZ 1960. 44–48.
- Az egyház igehirdető közösség.* RSZ 1960. 95–99.
- Az élet tisztasága (2Tim 2,22–23).* RSZ 1960. 106–108.
- A keresztség jelentősége a keresztyén életben.* RSZ 1960. 165–172.
- A szolgálat hűsége (2Tim 4,1–2).* RSZ 1960. 216–217.
- Szeretet (2Kor 6,11).* RSZ 1960. 289–290.
- Az egyház belső életrendje.* RSZ 1961. 25–31.
- Szelídlelkűség (Fil 4,5).* RSZ 1961. 280–282.
- Az igehirdetés nyelve.* RSZ 1962. 103–106.
- Énekeskönyvünk az Ige szolgálatában.* RSZ 1962. 285–291.
- Isten akarata és a mi kívánságaink (Márk 11,24).* RSZ 1963. 267–280.
- Az egyház egységének szolgálata Kálvin reformátori munkásságában.* RSZ 1964. 114–122.
- „Híveim, presbitereim, kurátorom” (1Pt 5,3).* RSZ 1964. 199–200.
- Elmélet és gyakorlat.* RSZ 1964. 262–263.
- Szolgalat (Zsid 12,28).* RSZ 1964. 368–369.
- Egyházi énekeink örökségéből.* RSZ 1965. 51–56.
- Barátság (Péld 17,17).* RSZ 1965. 139–140.
- Az eldobott és megtalált kenyér (Préd 11,1).* RSZ 1965. 277–278.
- Közösség (1Jn 1,3).* RSZ 1965. 359–360.
- Protestáns theologiai irányok és tanulásaik.* RSZ 1966. 14–21.
- Mester és tanítvány (Lk 6,40, Mt 10,25, Jn 13–14).* RSZ 1966. 213–214.
- Ábrahám a hit hőse.* RSZ 1966. 368–377.
- A II. Helvét Hitvallás ökumenikus jellege.* RSZ 1967. 33–38.
- A bűnbánat helye a keresztyén életben.* RSZ 1967. 293–301.
- Emlékezés néhány énekünkre és énekszerzőnkre.* RSZ 1967. 363–364.
- Az igehirdetés értékelése a Philippi levélben.* RSZ 1968. 7–12.
- A II. Helvét Hitvallás.* RSZ 1968. 185–190.
- Ism. Stefanus Tőkés: Commentarium in Confessionem Helveticam Posteriolem.* RSZ 1968. 299–307.
- Pectus, quod theologum facit (A lelkipásztori élet egy fontos kérdése).* RSZ 1968. 326–333.
- Ítélet és kegyelem (1Móz 18–19).* RSZ 1969. 83–91.
- Énekeskönyvünk elemzése.* RSZ 1970. 12–35.
- Járni, növekedni, épülni. A keresztyén élet három képben.* RSZ 1970. 182–201.
- A kereszteselési igehirdetés. II.* RSZ 1971. 12–14.
- Reménység és beteljesülés. Igemagyarázat 1Móz 21–25. fejezet alapján.* RSZ 1971. 281–289.
- Kálvin, a fegyelem embere.* RSZ 1973. 101–108.
- Lelkipásztori gondok az Ige szolgálatában.* RSZ 1973. 235–242.
- Az igehirdetés sorsa a lélekben.* RSZ 1973. 298–310.
- Mit mondanak? (Igemagyarázat)* RSZ 1973. 417–418.

A kegyelem valósága a lelkipásztori életben és szolgálatban. RSZ 1974. 53–55.

A lelkipásztor imádsága. RSZ 1974. 94–103.

Egyházi énekeskönyvünk. RSZ 1974. 191–200, 286–293, 367–378.; 1975. 42–48, 281–284, 393–399.; 1976. 25–33, 134–141, 202–207, 272–280, 408–415.; 1977. 41–48, 154–168, 272–281, 333–339, 448–451.; 1978. 39–45, 116–121.; 1979. 24–30, 110–116, 176–180, 246–252, 414–418.; 1980. 27–33, 91–96, 171–175, 230–233, 385–393.; 1981. 25–27, 107–111.

Krisztus feltámadása: a mi újjászületésünk (1Pt 1,3–4). RSZ 1978. 233–236.

A Példabeszédek könyve. RSZ 1978. 417–425.

Krisztus-várás (Mt 24,36–44). RSZ 1981. 439–442.

A H. K. beosztása bibliai és egyháztörténeti anyaggal. RSZ 1983. 58–64.

A Lélek bizonyágtétele (1Jn 5,6–13). RSZ 1984. 140–146.

A szenvedők az Ószövetségben. RSZ 1988. 550–560.

Litografált kurzusok, précesek

Az egyház és az ekkleziaszтика.

Katechetika (lásd részletesebben könyv alakjában, Bp. 1942).

Modern pedagógiai irányok.

Neveléstan. 66 l.

Poimenika. 1933.

Précesek: Apostolok cselekedetei, 1933–1934; Zsoltárok, 1934–1935.

Kéziratok, nyomtatásban meg nem jelent prédikációk, előadások

Szombat esték a parochián. Bibliai elmélkedések. Kézirat. 162 l.

A gyakorlati theologia válsága.

1923/24

Imádság a tanévnyitó ünnepen.

A lélek narkózisai (előadás akadémiai estélyre).

1924/25

Bod Péter személyisége; Jézus Krisztus, mint emberfeletti ember; Mikó Imre személyisége (előadás akadémiai estélyre).

1926/27

A keresztyén ember és a világközösség; A keresztyén ember családi kötelességei (előadás akadémiai estélyre).

1927/28

Akad. igehird.: *Október 31.* (textus nincs feltüntetve); *Az imádság fegyvere* (Mt 7,7–8); *Éretted* (Lk 23,34).

1928/29

Akad. igehird.: *Elfordulás Istentől* (Jer 7,23–24); *Az új ember és föld* (Fil 3,17–21); *Tehetetlenségünk a bűnnel szemben; A halottak közül elsősülőt* (1Pt 1,3–4); *Honnan veszi uralmát; Az engedelmesség hatalma.*

1930/31

Akad. igehird.: *Minden az én üdvösségemre szolgál; Isten teremtette-é az embert ilyen gonosszá?* (1Móz 1,26–27); *Kicsoda szabadít meg?* (Zsid 2,14–18); *Isten a mi gondviselő Atyánk* (Róm 8,38–39); *Útban Nagypéntek felé* (Róm 8,25–26); *A mi országunk a mennyekben van* (Ef 1,20–23);

Az ifjúság új világnézete (csendesnap előadás).
A vallásitanítás legkritikusabb kérdései (tudományos előadás).

1931/32

Akad. igehird.: *Megigazulunk kegyelemből, hit által* (Róm 8,1–4); *Az eskü* (5Móz 6,13); *A bűn alá rekesztve* (1Jn 1,8–10); *Ne vigy minket kísértetbe* (Mt 6,13).

1932/33

Akad. igehird.: *Isten országa eljövetele* (Lk 17,20–37); *A világ végének a jele* (Mt 24,1–14); *A keresztyén ember és a helyes társadalmi rend; A keresztyén szeretetmunka alaptörvénye* (Gal 6,1–10); *Most megbékéltetett* (Kol 1,21–22).

Előadás (sárospataki tudományos konferencián).

1933/34

Akad. igehird.: *A változatlan Krisztus* (Zsid 13,8); *Adventi várakozás* (Lk 17,20–30); *Jónás próféta jele; Különböző utak Jézushoz* (Jn 1,42–53); *Felvitették a mennybe* (Lk 24,50–53).

1934/35

Akad. igehird.: *Jelentsd meg, Uram, az én vétkeimet!* (Zsolt 39); *Reménységben tartattunk meg* (Róm 8,24–27); *Isten választottainak öltözete* (Kol 3,12–17); *Hiába ne vettétek légyen a kegyelmet* (2Kor 6,1–10); *Ne régi kovással ünnepeljétek!* (1Kor 5,6–8); *Az Igének megtartói legyetek!* (Jak 1,22–25).

1935/36

Akad. igehird.: *Új ég, új föld* (Jel 21,1–7); *Szolgálatodat teljesen betöltöd!* (2Tim 4,1–5); *Mindaz, aki szeret, Istentől született* (1Jn 4,7–11); *Kicsoda ez?* (Mt 21,10–11); *Légy buzgóságos és térj meg!* (Jel 3,14–19); *Ugyanaz a Lélek, ugyanaz az Úr* (1Kor 12,4–6).

Keresztyén nemzetnevelés; Mít várok a theológiától és mit vár tőlem a theologia? (előadás akad. estélyre).

A reformáció üzenete a társadalmi életben (reformáció előadás).

A lelkipásztor népünk ethikai nevelése szolgálatában (csendesnap előadás).

1936/37

Akad. igehird.: *Az élet Krisztus s a meghalás nyereség* (Fil 1,20–21); *Mi nekünk Jézus?* (1Kor 1,30); *Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk* (Róm 8,31–32); *Hiszed–é ezt?* (Jn 11,25–27).

Az Ige és a beszéd (előadás akadémiái estélyre).

1937/38

Akad. igehird.: *Ítéletet teszek* (Ez 34,17–22); 2Móz 34,4–10; Jel 21,3.

A világ vége (előadás akadémiái estélyre).

A kegyesség gyakorlása a theologus életében (csendesnap előadás).

1938/39

Akad. igehird.: 1Kor 3,11; Lk 2,1–4; Jn 11,1–6; ApCsel 1,15–26.

1939/40

Akad. igehird.: Ef 5,15–20; Lk 7,1–10; Lk 7,36–50; 1Pt 1,22–23.

1940/41

Akad. igehird.: Mt 5,4; Mt 5,19–20; Mt 6,9; Mt 6,24; Mt 7,15–23.

Az állam a református gondolkodásban (előadás akadémiái estélyre).

Szórványkérdés az új helyzetben (csendesnap előadás).

Előadások: Az egyház feladatai a világban; Magyar népművelési törekvések és mozgalmak; A segítő kegyelem eszközei; Hogy vezessünk egy órát a vasárnapi iskolában? A vasárnapi iskolai munka,

mint nevelés; A szórványkérdés; Népiünk lakása; Legsúlyosabb kérdéseim; Az erdélyi ifjúsági munka húsz éve.

1941/42

Akad. igehird.: *Isten országa türelmet kíván* (Mk 4,26–29); *Isten országa miközöttünk* (Lk 17,20–21); Mt 14,25–33; Mt 27,26–30; ApCsel 9,10–16; Jn 14,16–17.

Előadások: *A lelkipásztor és a gyülekezet* (Theol. Szövetség, Kolozsvár); *A nevelés munkája a vasárnapi munkában* (Székelyudvarhely); *A tanítás munkája a vasárnapi iskolában; A vasárnapi iskolai munka jelen feladatai; Nehézségek a vasárnapi iskolai munkában; Egyházunk munkája időszerű kérdései* (gyalui értekezleten); *Egyházunk jelen helyzete és feladatai* (Marosvásárhely); *Mit akar a népfőiskola?* (körösői népfőiskolán); *A nőszövetségi munka jelen feladatai; Az erdélyi IKE-munka története; Az ifjúsági munka jelen helyzete és szervezeti kérdései; Krisztus váltságáldála; Az isteni gondviselésbe vetett hit; Hogyan olvassuk a Bibliát; Erdély szolgálata az egyetemes magyar életben; Az ifjúság közötti munka, mint egyházi feladat; Erdélyi kérdések; A Nőszövetség jelen feladatai; A vasárnapi iskola kérdései; A hitvallás a vasárnapi iskolai munkában; A református intelligencia és az egyház; Az ifjúság kérdései* (hat előadás).

1942/43

Akad. igehird.: *A világ reménysege* (Ef 1,3–7); *Hordozta szenvedésünket* (1Pt 2,24–25); *Megbotránkozik benne a nép* (Jn 8,51–59); *A királyi diadal* (Zsolt 2); *Öröm* (1Jn 3,1–3).

Iskolai nevelésünk reformátori bírálata (előadás akad. estélyre).

Előadások (konferenciákra és egyéb alkalmakra): *Értelmiségünk és Krisztus; A sáfárság; Az úrvacsora; Az ifjúság, mint életforma; Az ifjúság viszonya más életformákhoz; Az ifjúság lényege; Az ifjúság megismerése; Az ifjúság, mint erő; Az ifjúság, mint akadály; Igazi közösség; A gyermekmisszió ügye hazánkban* (mátraházi missziói konf.); *Vallásitanításunk megújulása* (budapesti egyházmegye vallásoktatóinak konf.); *Józsúé 7,11–13* (válaszúti értekezleten); *Az IKE tegnap és ma; Református vagyok* (Sepsiszentgyörgy); *A gyermekmisszió munkája a gyülekezetben; Hogyan szolgálhat a napközi otthon a gyermekek vallásos nevelésében* (napközi otthonok vezetőinek kolozsvári tanfolyamán); *A Biblia a vasárnapi iskolai munkában; Az egyház lényege és valósága; Az egyház és én; Mire van szükségünk?; Isten dicsősége az anyagiakban; Miért neveztetem keresztyénnek?; A modern pedagógia fő irányai* (Kolozsvári Népműv. Biz.); *A népművelés, mint pedagógiai feladat* (Szabadegyetem); *Mi nékem az egyház?* (Hódmezővásárhely).

1943/44

Akad. igehird.: *Engedelmesség és szeretet* (1Pt 1,22); *Vezessük egymást Jézushoz!* (Jn 1,34–43); *Krisztussal halálra menni* (Jn 11,16); *Türelem* (Zsid 10,36–37).

A keresztyén ember evilági élete a Krisztus visszavárása reménysege alatt. 1957.

A vallásos nevelés mai problémái. 1958.